



**ULTIMUL ROMAN
FINALIZAT DE
IOAN LĂCUSTĂ**

Ioan Lăcustă a încetat din viață sîmbăta trecută, la vîrsta de 60 de ani. Publicăm un fragment din romanul *Replace all*, predat de curînd Editurii Polirom.

Citiți ÎN » PAGINILE 8-9

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » EDIȚIA DE IAȘI » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

NR. 206 » 22 – 28 noiembrie 2008 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

**ROMÂNII
E DEȘTEPȚI**



**PARLAMENTARUL
ROMÂN (STUDIU DE CAZ)**
Radu Pavel Gheo

Conform datelor apărute în *Specii și subspecii de pe Pămînt*, lucrare editată la Bruxelles, în România viețuiește o varietate unică de *Homo sapiens*, botezată *Parlamentarus valachicus*.

TEO & GHEO ÎN » PAGINA 2



**ICR pică la mijloc
în conflictul
dintre palate**

Elena Vlădăreanu

Finalul mandatului de patru ani al actualei conduceri aduce Institutului Cultural Român (ICR) „una rece” și „una caldă”: pe de o parte, premierul Tăriceanu a redus bugetul pentru 2009, iar pe de alta, președintele Băsescu declară că va face tot posibilul ca banii să fie suficienți pentru programe.

Citiți ÎN » PAGINA 6



**Fortăreața albă
de Orhan Pamuk**

Bogdan-Alexandru Stănescu

Pamuk se întoarce la romanul istoric: de data aceasta e vorba despre Imperiul Otoman din secolul al XVII-lea. *E vorba* e mult spus...

Citiți ÎN » PAGINILE 10-11

NAȚIONALUL IEȘEAN – DE LA MIHAI MĂNIUȚIU LA CHRIS SIMION



Bad Bed Stories, regia Chris Simion, Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași

Orașe mult mai mici decît Iașul, precum Craiova, Sfîntu Gheorghe, Piatra Neamț sau Brăila, reușesc să își facă anual multă publicitate prin producția teatrală – fie că vorbim de spectacole din timpul stagiunilor sau de festivaluri consacrate. Regizori ai momentului, precum Radu Afrim sau Alexandru Dabija, montează oriunde altundeva decît în „capitala culturală” și atrag public din toată țara. Public și multă imagine. De ce oferta nu este atît de bogată și la Iași?

Citiți grupajul realizat de Denisa Ilașcu ÎN » PAGINILE 3-5

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Cine cu cine?

Rudy, Artistu și Copilu de Aur cîntă „Ei cu ei, noi cu voi“. Vă rog, nu vă prefaceți că nu-i știți. Rudy, Artistu și Copilu de Aur sînt vedete incontestabile ale showbiz-ului nostru, vedete îndrăgite, adevărate stăruri mioritice. Sigur, dacă citiți acest text împreună cu soția/soțul, prietena/prietenul, aveți dreptul la o ridicare de sprincene. Dă bine să miamați ignoranța în domeniul manelistic, vă scutește de eventuale ironii nedrepte. Dar, altfel, măcar în sinea dumneavoastră, recunoașteți că sinteți topiți după cele trei mari vedete. Recunoașteți că, în momentele de intimitate, cîntd sinteți siguri că nu vă vede, că nu vă aude nimeni, difuzoarele duduie la maximum, Rudy, Artistu și Copilu de Aur vă încălzesc sufletele, alături de alți artiști ai manelelor din țara noastră. „Ei cu ei, noi cu voi“.

Vă jigneste cumva această părere a mea? Vă jigneste faptul că vă consider, dragi cititori, niște maneliști care preferă să-și dea frtu liber pasiunii doar în privat? N-ar trebui. Eu sînt doar un speculator de idei într-un colț de pagină, n-am nici calități, nici instrumente sociologice, iar părerea mea e formată de un clip electoral, pe care deja îl cunoașteți probabil, sponsorizat de Silviu Prigoană și dăruit PD-L-ului pentru această campanie. Un clip prin care, pe acorduri manelistiche, ni se cere tuturor să votăm acest partid. Iar mîntea mea de speculator de idei nu poate concepe că un asemenea clip electoral a fost lansat pe piață fără o bună sondare, cu toate mijloacele sociologice moderne, a acestei piețe. Prin urmare, dacă specialiștii au decis că maneaua e bună pentru populația votantă, trebuie să cred și eu același lucru. E obligatoriu să-și fi făcut niște calcule acești specialiști, nu? Iar calculele trebuie să-i fi condus către un rezultat de genul ăsta: nu riscăm nimic asociînd partidul cu maneaua, pentru că majoritatea covîrșitoare a populației e iubitoare de manele. Fie și în secret.

Am pornit de la clipul PD-L-ului, dar mi se pare cumva nedrept să mă refer aici doar la acest partid. Liberalii lui Tăriceanu, de exemplu, nu dansează pe manele, dar ne propun diverse vedete idioielnice, tot din zona showbiz-ului, pe post de candidați. Ceea ce nu știu dacă nu cumva e și mai rău. PSD-iștii nu fac nici una, nici alta, însă nu ne arată că ne-ar considera mai presus de nivelul manelistic, de vreme ce ne vîră sub nas, în cabina de vot, tot felul de nume nu doar compromise, dar chiar în contra bunului-simț comun, în bătaie de joc față de electoratul informat. Despre celelalte partide cred că nici nu mai are rost să vorbim.

Are rost să vorbim însă despre noi, votanții. Și, vorbind despre noi, are rost să ne întrebăm dacă nu ne-am săturat să fim luați așa, la grămadă, ca niște mase de manevră și atît. Are rost să ne gîndim la propria personalitate, la orgoliul propriu, la ceea ce ne diferențiază ca indivizi. Politicienii și-au aranjat un

tip de uninominal, dar, în ciuda acestui fapt, pe noi tot la comun ne judecă. Intuiția îmi spune însă că, la apropiatele alegeri, politicienii se vor trezi cu un paradox. Anume acela că, deși votul e uninominal, votanții îi vor trata la rîndu-le așa cum se cuvine: ca pe o gloată indistinctă, fără culoare politică, fără idei, fără soluții, fără personalitate. Tocmai acum, la uninominalul atît de laudat.

Am auzit în ultima vreme, mai mult decît oricînd, numeroase și extrem de diverse soluții pe care *indivizii* alegătorii au de gînd să le aplice cu prilejul votului: pun ștampila pe toți candidații; nu merg la vot; merg, dar nu pun ștampila, ci scriu cu pixul ceea ce am de scris pe buletinul de vot; votez cu un candidat cu care, altfel, n-aș vota în ruptul capului, doar pentru a arăta că nu-mi pasă cine iese. Etc. Sigur, în principiu, aștea nu sînt soluții. Sînt revolte. Dar, în contextul creat de politicienii, revoltele devin de înțeles. Pentru că, de-o vreme, senzația de așa nu se mai poate a devenit aproape sufocantă.

„Noi cu noi, voi cu voi“ nu e o manea potrivită pentru alegerile din 2008. Dar *indivizii* care ajung, pentru cîteva clipe, stăpînii ștampilelor de vot par pregătiți să le-o cînte celor care, de multă vreme, îi tratează cu un dispreț uniform. Nu spun că e bine, observ însă că nici alternativă, adică votul dat corect în cabină, nu mai are cum să vină însoțită de speranțe de mai bine. Mai avem cîteva zile în care să ne motivăm. Cu ce? Aici n-am nici un răspuns. Pînă la urmă, ține de alegerea personală.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Parlamentarul român (studiu de caz)

Conform datelor apărute în *Specii și subspecii de pe Pămînt*, lucrare editată la Bruxelles sub egida Uniunii Europene și coordonată de un colectiv de savanți de prestigiu de pe întreg continentul, în România viețuiește o varietate unică de *Homo sapiens*, care, din grabă sau lipsă de imaginație, a fost botezată *Parlamentarus valachicus*. Aceste ființe sînt răspindite pe tot teritoriul României, dar își desfășoară o mare parte din activitate într-un perimetru restrîns, construit de mîna omului și numit impropriu Casa Poporului.

Interesul stîrnit de această subspecie sau varietate a ființei umane a fost determinat de faptul că, în urma studiilor desfășurate de-a lungul a patru ani, biologia și antropologia au descoperit că *Parlamentarus valachicus* este primul caz cunoscut și studiat de regresie culturală la mamiferele antropoide. Cu alte cuvinte, subspecia în discuție reușește – dacă acesta e

patru ani de cercetări savanții au reușit să prezinte cîteva cazuri de ființe ce păreau să aibă toate atributele celei umane, dar care stăpîneau un vocabular de maximum patru-cinci sute de cuvinte, majoritatea acestora fiind fraze tip din domeniul juridic, politic și economic, laolaltă cu o bogată colecție de injurături și vulgarități banale. În urma unui experiment interesant, s-a observat că un papagal lăsat patru ani în aceluși spațiu închis numit Casa Poporului asimilează cu 20% mai multe cuvinte decît *Parlamentarus valachicus*, rezultat care a contribuit la avansarea uimitoarei ipoteze de mai sus.

Este adevărat că au existat și obiecții la o astfel de idee. De exemplu, după apariția lucrării citate mai sus, cîțiva savanți din Italia au remarcat apariția unui fenomen asemănător și printre membrii instituțiilor legislative din Peninsula Italică și au susținut că e vorba de o eroare de percepție provocată de un orizont de așteptare greșit calibrat. Cu alte cuvinte, membrii subspeciei *Parlamentarus valachicus* nu au regresat, ci au fost selectați pentru a locui Casa Poporului tocmai pentru că se numără printre exemplarele defavorizate intelectual ale speciei de pe teritoriul țării în discuție.

Obiecțiile lor au fost pulberate însă de unul dintre antropologii de renume ai Marii Britanii, care a arătat că avem de-a face cu exemplare umane care dețin diplome de licență și chiar titluri de doctor la universități prestigioase din România. În egală măsură, aceste făpturi fac parte din clasa înstărită a populației și constituie motorul activității economice din acea țară. Discrepanța dintre

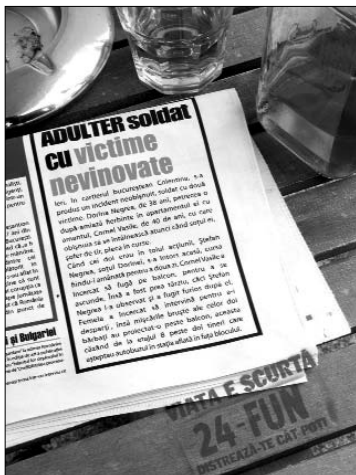
poziția ocupată în societate, averea și educația lor – pe de o parte – și slabele lor reflexe intelectuale și sociale – pe de altă parte – susțin mai degrabă ipoteza regresiei culturale și îndreptățesc categorisirea lor drept subspecie a *Homo sapiens*.

Argumentul savantului britanic a fost, de bună seamă, unul foarte greu de ignorat, fiindcă e greu de crezut că, de exemplu, un doctor în științe juridice sau economice nu e în stare să articuleze cîteva propoziții corecte în limba maternă.

Polemicile au fost întrerupte – probabil temporar – de vestea că un grup de cîteva zeci de *Parlamentari valachi* au migrat în spațiul primitor al Coastei de Azur. Oamenii de știință (oameni și ei!) s-au grăbit să elaboreze noi proiecte de cercetare, în speranța obținerii unei burse la Cannes sau Monte Carlo. Ni se permite că rezultatele studiilor lor nu vor întîrzi să apară.



» Dacă specialiștii au decis că maneaua e bună pentru populația votantă, trebuie să cred și eu același lucru. E obligatoriu să-și fi făcut niște calcule acești specialiști, nu? Iar calculele trebuie să-i fi condus către un rezultat de genul ăsta: nu riscăm nimic asociînd partidul cu maneaua, pentru că majoritatea covîrșitoare a populației e iubitoare de manele. Fie și în secret.



cuvîntul potrivit – să cadă într-o etapă de evoluție anterioară apariției ființei umane civilizate. Trăsăturile cele mai marcante ale exemplarelor de *Parlamentarus valachicus* (subspecie ușor de confundat cu *Homo sapiens*) sînt agresivitatea accentuată, tendința de izolare față de exemplarele obișnuite de *Homo sapiens*, apariția unor caracteristici fizice distinctive, în special la masculii (creștere rapidă în greutate, apariția gusei și a cefeii masive, expansiunea falcilor), reducerea abilităților de comunicare și de interacțiune socială etc.

Printre dovezile care i-au îndemnat pe cercetători să avanseze o asemenea ipoteză riscantă se numără și constatarea unei degradări accentuate a limbajului articulat atît la masculii, cît și la femelele subspeciei amintite. Abilitatea exemplarelor de *Parlamentarus valachicus* de a controla limbajul articulat se reduce perceptibil în decursul timpului. La finalul celor

NAȚIONALUL IEȘEAN – DE LA MIHAI MĂNIUȚIU LA CHRIS SIMION

N-ai cu ce sau n-ai cu cine?

Orașe mult mai mici decât Iașul, precum Craiova, Sfântu Gheorghe, Piatra Neamț sau Brăila, reușesc să își facă anual multă publicitate prin producția teatrală – fie că vorbim de spectacole din timpul stagiunilor sau de festivaluri consacrate. Regizori ai momentului, precum Radu Afrim sau Alexandru Dabija, montează oriunde altundeva decât în „capitala culturală” și atrag public din toată țara. Public și multă imagine. De ce oferta nu este atât de bogată și la Iași?

Răspunsurile cele mai la îndemână: clădirea Naționalului este în reparații capitale, Ateneul Tătărași tot nu are un director plin, astfel că nici un spectacol nou nu poate fi contractat. În plus, companiile de teatru independent nu sînt încă suficient de puternice.

Ca bonus la capitoul producție: Teatrul Ludic din cadrul Casei de Cultură a Studenților (cu spectacole și în Casa de Cultură „Mihai Ursachi”) și Compania „Fapt” (a produs spectacolul 4x4 de la Baia Turcească, în regia Alexandrei Badea și desfășoară proiectul de teatru pentru tineret „Demo”).

Grupaj realizat de Denisa Ilașcu



Spectacolul *Macbeth*, în regia lui Mihai Măniuțiu, una dintre puținele promisiuni pe care și le-a ținut directorul Naționalului ieșean, Cristian Hadji-Culea

Teatrul Național – „Nu răspunzi la SMS”

Naționalul ieșean nu mai funcționează de ceva vreme în clădirea istorică, dar a inaugurat după multe luni de așteptare celebrul *Cub negru*. Premierile de ținută nu se văd, în ciuda faptului că directorul instituției, Cristian Hadji-Culea, promitea la instalare colaborarea cu mari regizori români contemporani (doar montarea lui Mihai Măniuțiu, *Macbeth*, e o certitudine). „Andrei (Șerban, n.r.) a proape ar fi venit”, „sînt în continuare în discuții cu Silviu Purcărete”, „Felix Alexa va veni în toamnă cu certitudine”, „probabil Alexandru Dabija” – astfel descria de curind directorul Naționalului, în „Suplimentul de cultură”, proiectele de viitor, scuizindu-și totodată absențele repetate din oraș: „Puteam să fiu și pe Marte. Problema este dacă merge bine sau prost instituția”. Deocamdată, reluarea stagiunii a însemnat pentru Teatrul Național o premieră trecută la categoria „cancan”-uri: *Bad Bed Stories*, în regia lui Chris Simion, cu participarea Mihaelei Rădulescu. Simion a trecut astfel de la montările de pe acoperișul Naționalului bucureștean („La Motoare”) la scena Naționalului ieșean.

Ca jurnalist, constată că Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași este o instituție elitistă. Asta pentru că este mai ușor să pătrunzi printre gărzile de corp ale președintelui decât să ți se facă legătura cu unul dintre directorii instituției. Telefoanele sună în gol, iar apelurile se sfîrșesc cu promisiuni încălcate. De altfel,

putem face apel tot la spusele directorului Cristian Hadji-Culea: „Teatrul suferă vehement din cauza lipsei de comunicare. Sigur, nici eu nu sînt un spirit comunicativ, dar știu perfect, nu mă bazez pe mine. Nu am veleități de comunicator, tocmai de aceea nu am vrut să fac politică”. Comunicarea „virtuală” e ceva mai eficientă, prin site-ul instituției. De aici aflăm că luna noiembrie nu aduce alte noutăți, *Iov și salubritatea*, *Visind la umbra morilor de vînt* și *Chirița și ceilalți* fiind cel puțin la a doua stagiune.

Ateneul Tătărași – reluări, în lipsa unui nou director

Ateneul este în hibernare. La jumătate de an după plecarea directorului-emblema al instituției, numele lui Benoît Vitse este încă pe buzele tuturor. Inclusiv ale directorului interimar, Petrică Andrieș, al cărui mandat continuă, în ciuda promisiunilor insistente că se va organiza foarte repede un concurs. În situația de interimat, Ateneul nu poate contracta noi spectacole de teatru, piesele care au făcut furor odată sînt luate în speranța că nostalgicii vor dori să le revadă. După un ciclu de trei spectacole cu punerea în scenă a lui *Passport*, regizat de Benoît Vitse, urmează reluarea unei alte piese de teatru regizate de controversatul fost director al instituției – *Hai să facem sex!*. „Este un spectacol pe care îl recomand tuturor categoriilor, dar care este, evident, avangardist. Asta deoarece abordează tematica sexualității din unghiuri de vedere foarte diferite. Îndrăznesc să

spun că orice persoană, indiferent de vîrstă sau de orientare sexuală, se regăsește cumva în acest spectacol, care este o comedie savuroasă”, comentează Petrică Andrieș.

Stagiunea de toamnă este un memento al celor din vremea lui Vitse. Pe 12 și 13 decembrie, iubitorii de teatru vor putea revedeia *Norvegia. Azi*. Singura premieră, ce a avut loc pe 20 noiembrie, a fost una pregătită de mult și, foarte important, în lipsa unor resurse materiale. „Dacă am avut oportunitatea unui spectacol, cum a fost cel cu deținuți (*Haina de om* – n.r.), discutat, controversat, din punctul nostru de vedere este important faptul că am avut o sală plină și că spectacolul, deși jucat de niște amatori aflați într-o condiție delicată, a avut un nivel al calității mai are decât ne așteptam. Am încercat, cu buget zero și resurse zero, să facem un eveniment”, explică Andrieș. În lipsa unei activități teatrale consistente, Ateneul Tătărași se orientează spre vernisaje și concerte.

Benoît Vitse, omul care populariza acțiunile instituției pe care o conducea inclusiv împărțind fluturași la concertele în aer liber unde întâlnea o mare parte a publicului-țintă al Ateneului, tinerii, mai este vizibil acum doar pe așie, ca regizor. „Într-adevăr, domnul Vitse avea un talent deosebit de a face din orice lucru oarecum mărunț un eveniment. Bineînțeles că avea și ce comunica, pentru că, în momentul în care ai o premieră pe lună, așa cum se întimpla în stagiunile de primăvară și toamnă trecute, atunci aveai motive în plus să faci o



conferință de presă să anunți viitoarele proiecte sau să găsești metode neconvenționale de a-ți promova spectacolele”, confirmă Andrieș.

Primăria despre Ateneu: „S-au plîns mereu de bani”

Lipsa banilor este invocată de directorul interimar drept motiv principal pentru lipsa de vizibilitate cu care se confruntă Ateneul în ultimele luni. Cu toate acestea, reprezentantul Primăriei Iași susține că este o problemă de gestionare a bugetului. „În anul 2008, fondurile pentru Ateneul Tătărași au fost de 815.000 RON, cea mai mare sumă alocată vreodată”, explică Mihai Pricop, șeful Biroului de Cultură, Culte și ONG-uri. „Cei de la Ateneu s-au plîns mereu de bani”, adaugă el. În condițiile în care, în situația de interimat, opt dintre cei 19 oameni din organigrama Ateneului lipsesc, iar un concurs nu se poate organiza, lucrurile sînt greu de urnit. Lar tinerii și persoanele din cartierul unde se află instituția culturală, ce sînt identificați drept cei mai avizi consumatori ai ofertei de teatru de la Ateneu, nu au decît să speră la mai bine. Concursul este așteptat acum pentru luna ianuarie, după o serie de amînări. Directorul interimar este însă convins că alegerea unui conducător va pune capăt problemelor și va aduce o nouă linie de ghidaj.

Continuarea în pagina 4-5

SUPLIMENTUL LUI JUP



BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU



DOSTOIEVSKI

FRAȚII
TAMARAZOV

N-ai cu ce sau n-ai cu cine?

Continuare din pagina 3

„Lucafărul” mizează pe
dramaturgia contemporană

La Teatrul „Lucafărul”, situația este cea mai bună. În urma unui proiect ce a câștigat aprobarea comisiei ce s-a ocupat de organizarea „Iași 600”, teatrul a primit 210.000 RON pentru organizarea unui festival. „Am obținut o finanțare substanțială și am organizat, în octombrie, prima ediție a Festivalului de Teatru pentru Copii și Tineret „Lucafărul”. Am considerat că trebuie s-o lansăm așa cum se cuvine la apă. A fost o ediție foarte bună, cu participări internaționale deosebite – au fost artiști din Statele Unite, Franța, Spania, Elveția, Rusia, Cipru și România – colegii de la Cluj, Tirgu Mureș, Sibiu, Galați și Botoșani.

Am avut două premiere în acest festival, fiind gazde ne-am luat nu partea leului, dar am considerat că trebuie să ne prezentăm foarte bine”, declară Oltița Cîntec, directorul adjunct artistic al teatrului.

Cele două premiere au fost *Vrăjitoarea polticoasă*, jucată pe un text de Dan Lungu, un mai vechi colaborator al instituției, și *Furtuna de Shakespeare*, ambele bucurându-se de un public numeros. Proiectele viitoare în ceea ce privește teatrul pentru tineret sînt, în mare măsură, legate de proiectul „DramatiS”. Spectacolele-lectură s-au bucurat de un succes att de mare, încît a apărut ideea creării unui atelier dramatic în care tinerii talentați să fie atrași către dramaturgie. Miza a fost punerea în scenă a celui mai bun text produs de aceștia, aleși din rîndurile studenților la Teatru și Litere, la următorul spectacol de gen,

ce se va desfășura în ianuarie. „Sînt trei texte care sînt interesante, care sînt bine scrise și ezit în legătură cu modul în care trebuie să procedez. Cred că vom face un spectacol cu scene din cele trei texte, ca să-i încurajăm pe fiecare dintre acești tineri să continue să scrie”, spune Oltița Cîntec.

Tinerii care au intrat în proiect au fost motivați mai mult de personalitățile prezente la ateliere (Julia Popovici, Ion Sapdaru) sau de vizibilitatea pe care și-o dă statutul de scriitor. „Pînă cîștigi faimă ca dramaturg... Eu le-am și zis de la început «De credeți c-o să vă îmbogățiți din chestia asta sau o să deveniți faimoși peste noapte, vă înșelați». Sînt tineri care și-au dat seama că pot scrie și pentru teatru și cred că dramaturgia românească duce lipsă de texte care să fie inspirate, care să fie în spiritul vremurilor de acum, al acestor ani”, adaugă directoarea.

DOUĂ RĂSPUNSURI DE LA...

Oltița Cîntec,
director adjunct,
Teatrul
„Lucafărul”

Se află teatrul într-o criză?

Teatrul poate fi privit și prin dimensiunea lui de compensare. Din fericire pentru public și chiar pentru teatre, prețul biletelor nu este unul prohibitiv. Poate că lumea, biata de ea, se gîndește să vină la teatru într-o seară tocmai ca să mai iasă din nebulina asta provocată de criza economică.

Atîta timp cît instituția oferă ceea ce așteaptă publicul, rămînd, firește, la nivelul creației autentice, eu cred că

lumea vine la teatru. Lumea nu vine pentru că în oferta de pe afiș nu regăsește nimic din ceea ce ar putea-o interesa. Chestia cu „Lumea nu mai vine la teatru, lumea nu mai consumă cultură” nu este adevărată.

Eu cred că oferta culturală trebuie adaptată. Sînt segmente de public. Trebuie să te gîndești și să lucrezi foarte variat, pentru că săliile mari, de 800-900 de locuri, o să fie tot mai greu de umplut. Pe de o parte, pentru că publicul este foarte variat, foarte segmentat, și pe de altă parte, pentru că este destul de dificil să găsești o producție care să placă și adolescentului, și unei persoane de 60 de ani. În

ziua de astăzi este această tendință de intimidare, simțim nevoia de apropiere, de spații mai mici.

Petrică Andrieș,
director interimar,
Ateneul Tătărași

Credeți că alegerea unui director va reduce empatia publicului cu Ateneul?

Începînd cu luna ianuarie, eu am convingerea că vom avea un nou director și atunci vom putea să evaluăm dacă orientarea de viitor va include și premiere ale Ateneului Tătărași, așa cum eram obișnuiți pe vremea domnului Vitse sau dacă activitatea în acest

domeniu al artei – teatrul – va fi oarecum mai restrînsă.

Candidații pentru această funcție?

Nu voi candida, deoarece consider că la dimensiunea Ateneului și țînd cont de faptul că este o instituție de cultură, este nevoie de o personalitate de prim rang din domeniul culturii, or eu nu am o pregătire în acest sens. Așa cum un director de spital e bine să fie în primul rînd un doctor, pentru a cunoaște în detaliu toate problemele, e bine ca și într-o instituție de cultură să conducă un om autentic de cultură.

Nemuritorii

Continuitatea unor personaje cu discurs lichefiat este absolut admirabilă. Într-una din serile trecute, la emisiunea Andrei Crețulescu de la Realitatea TV, a reapărut în, pardon!, cadre Virgil Măgureanu. Briefing pentru cei foarte tineri: domnul în cauză a fost directorul Serviciului Român de Informații în primii ani de după 1990. Și cu ce anume putea să se itească pe platoul de televiziune domnul Măgureanu, dacă nu cu o carte despre secretele evenimentelor din

decembrie 1989. Taman acum, cînd e campanie electorală. Tocmai în zilele astea, cînd mai e puțin și se fac 19 ani de la momentul căderii regimului Ceaușescu. Viociunea nocturnă a celui poreclit cîndva „Șarpele cu ochelari” a atras după sine o alta. Acea a lui Răzvan Theodorescu. Alt scurt rezumat: domnia sa a fost director al Televiziunii Române, în primii ani ai deceniului trecut.

Într-un serial difuzat cîndva de ProTV, apărea o

gașcă de nemuritori ce se simțeau unul pe celălalt mai ceva decît două rețele wireless din două blocuri vecine. Cam așa par a sta lucrurile și-n cazul de față: doi „highlanderii” ce-au parcurs istoria recentă a României cu pași discreți s-au găsit, într-o seară cețoasă, la televizor. Evident, cei doi discutau despre un al treilea nemuritor: Ion Iliescu. Pentru că, am înțeles din emisiunea respectivă, domnul Măgureanu face o serie de „dezvăluri-mombă” despre fostul președinte al țării.

Sînt aproape convins că, precum în formarea unui bulgăre de zăpadă, proiecțiile publice ale celor trei

personaje vor scoate din nou la iveală altele: Petre Roman se încălzește, probabil, în spatele reflectoarelor; generali de armată, acum în rezervă, își vor exprima rezervele în legătură cu apariția editorială semnată de Virgil Măgureanu. Nu știu dacă îl vom revedea și pe cîndva celebrul Paul Everac, alt fost șef al telecoalelor de stat, să ne mai încălzească sufletele c-o tabletă la ceas de seară. Sau să-l auzim pe Cornel Pumniceanu comentînd un meci de fotbal. Ori pe Iuliana Marcuș cînd „stimăților telespectatori” programul serii, la Televiziunea Română.



LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

România contemporană își devorează trendurile mai ceva decît un canibal ce-a scăpat de-o cură de slăbit. A dispărut mania bingo-ului, ce paraliza o țară întreagă acum un deceniu. A-nceput să se restrîngă și moda manelelor. Nu mai vorbim de cea a Dallas-ului, ori de cea a Sclavei Isaura. Sau de cîntecul pentru Gheorghe Hagii, pe-al cărui DVD au dat bani, din ce

am înțeles, doar vreo 120.000 de români. Singurii supraviețuitori peste timp sînt tocmai personajele ce-au început evenimentele din 1989. Aceștia apar discret, odată la cîțiva ani; și parcă ne șoptesc să stăm liniștiți, că veghează dinșii pentru noi. În peisajul ăsta, mai că-ncepi să-i crezi pe cei ce susțin că fostul dictator e undeva, prin Cuba, jucînd table cu Fidel Castro.

Orașe mai mici decât Iașul găzduiesc evenimente teatrale de anvergură

În 2008, la Iași au avut loc un singur festival de teatru de amploare și alte două de nișă.

Festivalul „EuroArt”

Este o inițiativă independentă, aflată la a doua ediție (susținută totuși din bani publici de Ministerul Culturii și Cultelor și de Primăria Municipiului prin proiectul „Iași 600”). Ediția din 2007 a „EuroArt” a fost criticată în presă și de către specialiști. Organizatorul, Adi Afteni, prin Fundația Culturală Timpul, a realizat în 2008 un festival mult îmbunătățit, atrăgând producții consacrate (cum ar fi spectacolul Teatrului Act, *Capra sau cine e Sylvia* cu Marcel Iureș). Însăși afluența extraordinară a publicului din cei doi ani a demonstrat că nevoia de a vedea teatru de calitate este una mare la Iași, însă instituțiile consacrate reușesc arareori să o satisfacă. Rămâne ca Festivalul „EuroArt” să capete și mai multă consistență prin atragerea unui board artistic și astfel să aibă șansa de a intra cu adevărat în circuitul festivalier românesc, astfel ca și orașul Iași să figureze cu un eveniment anual.

Festivalul „Avram Goldfaden”

Teatrul Național „Vasile Alecsandri” a reluat în 2008 Festivalul „Avram Goldfaden”, un eveniment ce risca să devină un adevărat brand al orașului. Gloria de altădată a festivalului a fost trădată însă de această ediție timidă, o timiditate care

ar putea fi explicată fie prin capacitatea organizatorică redusă a actualului director, Cristian Hadji-Culea, fie prin finanțarea necorespunzătoare.

Festivalul Internațional de Teatru pentru Copii și Tineret

Una dintre puținele reușite reale ale programului „Iași 600” este Festivalul Internațional de Teatru pentru Copii și Tineret, organizat de Teatrul „Luceafărul” din Iași. Un eveniment binevenit, care își poate câștiga în timp o nișă foarte prețioasă.

Criticul de teatru Mihaela

Michailov, colaborator permanent al „Suplimentului de cultură”, ne demonstrează prin patru exemple faptul că orașe mai mici decât Iașul găzduiesc evenimente teatrale de amploare, care beneficiază de bugete mari:

Festivalul „Zile și Nopti de Teatru European” de la Brăila

A avut loc în septembrie 2008 și s-a deschis cu premiera spectacolului regizat de Radu Afrim, *Omul pernă*. A inclus atît producții românești, cît și producții

ale unor teatre din Balcani și Sud-Estul Europei, pe care festivalul se axează.

Festivalul „Pledez pentru tine(ri)” de la Piatra Neamț

La Piatra Neamț a avut loc în luna octombrie cea de-a doua ediție a acestui festival de teatru, cu două secțiuni de concurs (școli de teatru și tineri pînă în 35 de ani) și o secțiune dedicată regalului teatral.

Întîlnirea teatrală „TAMper 2” de la Sfîntu Gheorghe

Desfășurată la Sfîntu Gheorghe în septembrie și concentrată pe prezența unui creator de teatru din România și a unui creator de teatru din Ungaria, i-a avut invitați anul acesta pe Gianina Cărbunariu și pe Bodo Viktor. Aflată la cea de-a doua ediție, întîlnirea este organizată de către Teatrul „Andrei Mureșanu” din Sfîntu Gheorghe.

Festivalul Internațional „Shakespeare” de la Craiova

S-a aflat în 2008 la ediția a VI-a, reunind regizori care au revoluționat gîndirea teatrală a ultimilor 30 de ani – Declan Donnellan, Oskaras Korsunovas etc. În 2010 festivalul va cuprinde un spectacol regizat de Bob Wilson la Teatrul Național din Craiova, precum și alte montări ale unor regizori de referință.



Articolele cu poză

În ziarele de la 1900, fotografiile erau o raritate. Paginile erau umplute cu text de sus pînă jos, extrem de obositoare pentru cititorul de azi. Primele imagini întîlnite la începutul secolului XX sînt gravurile care însoțesc paginile cu reclame. Cei care plăteau o casetă publicitară pentru a-și promova produsul, alăturau textului o imagine care oferea astfel o percepție vizuală asupra a ceea ce încercau să vîndă, fie că vorbim de o cremă de față, de galoși sau de o mașină agricolă. Desigur, erau gravuri de calitate proastă, extrem de naive pentru ochiul privitor de astăzi, dar la acea vreme aveau, cu certitudine, un efect considerabil, în primul rînd prin ineditul și raritatea

lor. Așadar, pagina cu reclame, marketingul și publicitatea au revoluționat ceea ce azi numim layout-ul publicațiilor. De aici, imaginea avea să pătrundă în spațiul editorial, tot mai mult, pe măsură ce condițiile tehnice au evoluat, iar ziarele și-au permis să achiziționeze cu mai multă ușurință și apoi să producă propriile reprezentări vizuale la evenimente. La începuturi, erau însoțite de poze doar articolele despre rege și unele personalități politice sau artiști. Pozele erau de tip portret, nu de situație.

Prima fotografie din „Evenimentul de Iași” al anului 1910 este a unui candidat ieșean al Partidului Conservator la alegerile parlamentare, Constantin Meissner.

Aspirant la un fotoliu senatorial din partea Colegiului II, Meissner apărea pe 5 ianuarie într-o fotografie mare, pe prima pagină, în dreapta sus, imediat sub frontispiciu. Era, practic, ceea ce astăzi am putea numi o reclamă electorală. Este singurul candidat din acel an ce s-a folosit de o fotografie care să îl facă popular în ochii alegătorilor din Iași.

Următoarea fotografie din colecția anului 1910 o întîlnim în ediția de pe 5 februarie 1910. Îl înfățișează, într-un timbru micuț dar clar, pe chipeșul artist Jan Kubelik, prezentat ca „cel mai mare violonist din lume”, venit la Iași pentru un concert la Teatrul Național, a doua zi, la ora 9 seară. Kubelik avea să interpreteze

compoziții de Bach, Wagner și Paganini.

Nu am mai găsit în colecția „Evenimentului de Iași” nici o fotografie pînă la data de 14 septembrie. Fac însă mențiunea că am fotografiat colecția din cinci în cinci numere. Fotografia este de data aceasta la pagina cu reclame și însoțește un text cu titlul „Frumusețea unei doamne”. Imaginea este a unei femei de rang, frumoasă și cochetă, un ideal de rafinament, la care puteau aspira cele care foloseau crema Achilon, produsă în laboratoarele Nicolau, „furnizorul Curții regale, cel care a obținut diplome de onoare și medalii de aur la expozițiile de științe și la cele pentru produse chimice, farmaceutice și cosmetice”. Așadar, farmecul și frumusețea unei doamne, date de un „obraz frumos, curat, fără pistruși și pete, fără coși, alb și

DAMELE GAZETIERE

Emilia CHISCOP



catifelat” se obțin și se păstrează cu reputata cremă Achilon, „fără rival în îngrijirea peleii”. Primind asigurări că „în compoziția sa nu intră absolut nici o substanță vătămătoare sănătății”, doamnele aflau că făcînd uz zilnic de această cremă, care în Iași putea fi procurată doar de la farmacia Werner, „vor păstra totdeauna aspectul tinereții”.

Pe 28 septembrie, o cronică despre spectacolul *Fata pădurii* la Opera Română din București este însoțit de fotografia frumoasei soliste Metaxa Doro, care „smulse” aplauzele celor care o ascultaseră și „epatase publicul de la primul pas pe

care l-a făcut pe scenă”, meritîndu-și aprecierea de „artistă desăvîrșită ce va rămîne o stea a scenei noastre lirice”.

Pe 5 decembrie, o fotografie însoțea anunțul unui viitor concert al „Trupei marmoruse”, care avea să joace la Teatrul Național pe 7, 8, 9 și 10 decembrie.

În fine, ultima fotografie din „Evenimentul de Iași” al anului 1910, chiar pe 31 decembrie, este tot a politicianului conservator Constantin Meissner, numit secretar general la Ministerul Instrucțiunii Publice. E aceeași fotografie de pe 5 ianuarie. Singura, probabil, din cutia cu poze a redacției.

Noul val din filmul românesc a încins spiritele în Cetatea Sfântă

N-am prins la Ierusalim bătaia dintre preoți de la Biserica Sfântului Mormînt (care am înțeles că s-a dat și la știri), dar am prins o întâlnire cu scînteii pe tema filmului românesc.

Ea a fost organizată de Cercul Cultural de la Ierusalim – Costel Safirman și Leon Volovici animă aici de cîtiva ani, cu moderatie și inteligență, întîlniri între personalități din România și români din Israel. În Israel s-au întîlnit, între 10 și 16 noiembrie, mai multe geografii – pentru că n-au ajuns în Țara Sfîntă doar cinești români din România, ci și din Australia (Iosif Demian) sau Anglia (Anamaria Marinca, ea venind de fapt de la un festival din Corint) –, dar și mai multe epoci sau, mai exact, valuri, precum și mentalități, regrete, frustrări.

Au fost și întîlniri fericite – de pildă, cea dintre Iosif Demian și Costel Safirman, care i-a fost cineastului producător delegat la *O lacrimă de fată*, cei doi nemăntîlnindu-se din anii '80. *O lacrimă de fată* a făcut, de altfel, parte din retrospectiva organizată la Ierusalim, Tel-Aviv și Haifa.

De fapt, valurile '70, '80 și cel actual nu s-au ciocnit cu prilejul retrospectivității filmului românesc în Israel la modul direct. Cristian Mungiu și Hanno Hofer n-au stat pînă la sfîrșit, ca să prindă întîlnirea Cercului Cultural de la Ierusalim și să poată dialoga cu reprezentanții valului '70, Dan Pița și Iosif Demian. A fost o întîlnire care la sfîrșit a scos scînteii. Pornind de la tema existenței sau nu a unei continuități în filmul românesc, Laurențiu Damian a spus, pe bună dreptate, că „pentru un cineast contează mai puțin din ce val face parte” și i-a citat pe profesorul său, Florian Potra, care considera că o generație de cinești se naște o dată la 30 de ani. Prin urmare, Laurențiu Damian spune că aparține unei generații sacrificate, cea a anilor '80. „Anii '90 ne-au prins cu proiecte datate, iar apoi am ratat șansa de a vorbi despre realitate în libertate”.

Dan Pița a admis la început că nu există un conflict între generații, relațiile fiind „ca între tată și fiu sau ca între unchi și nepot”, pentru a adăuga că „noua generație și-a făcut loc cu coatele”, dar că, în fine, „important e să nu alunge publicul din sală”. (A amintit și că ultimul concurs CNC, unde proiectul său de lungmetraj n-a primit finanțare, este o „mascaradă”).

Magdalena Stanciu (TVR) i-a contrazis și pe Laurențiu Damian, și pe Dan Pița, spunînd printre altele că, atunci cînd tinerii cinești „și-au făcut loc cu coatele”, adică la începutul acestui deceniu, în România nu se mai făceau deloc filme.

Mi-a plăcut cel mai mult ce a spus Iosif Demian: „Nu cred că filmele vechi ar fi ajuns la Cinemateca din Ierusalim fără filmele din ultima vreme. Valoarea unui film e legată de momentul în care

apare. În anii '70, critica ne-a numit generația '70. Cei de azi vor duce aceeași luptă peste cinci ani, cînd vor apărea regizori și mai tineri. Eu, la școala de cinema unde predau în Australia, pot face azi analize între *Megatron* și *Lampa cu căciulă* sau *Trafic*, și le pot vorbi despre *Boogie* unor studenți care pînă mai ieri nu știau unde e România, și dacă e țară sau peninsulă”. Iosif Demian, care a fugit din țară în 1986 și s-a stabilit pînă la urmă în Australia, va reveni să facă un documentar la Roșia Montană, unde a filmat *Nunta de piatră* (cu Mircea Verou și Dan Pița), în care va vorbi și despre realizarea acestui film – unul dintre cele mai frumoase din cinematografia română.

O doamnă stabilită la Ierusalim a făcut lobby pentru 432

În Israel am auzit pentru prima oară despre un film de școală pe care Nicolae Oprețescu l-a făcut în 1965 despre întreprinderile de sarcină de la un spital bucureștean. Un film pe 8mm, despre care nu se mai știe dacă mai există. Anamaria Marinca a fost dornică să dea de urma filmului.

Nu știu ce au înțeles românii israelieni din tot schimbul, uneori mai dur, de replici dintre invitați. Că unde se întîlnesc mai mulți români iese scandalul? Poate li s-a părut ciudat că, taman acum cînd în lume se vorbește despre filmele din România mai mult ca oricînd, în ograda României mai există discuții de genul acesta.

Or fi înțeles că tinerii vor să le ia locul „clasicilor” (deși conflictul dintre generații e sursă de progres)? Că la concursul CNC cîștigă doar proiectele tinerilor regizori care și-au făcut propriile case de producție? Copel Moscu, membru al juriului la unul dintre concursurile CNC, a spus că problema nu mai e că nu sînt bani, ci că nu sînt suficiente rezerve de creativitate pentru două sesiuni de concurs pe an.

Cînd spiritele s-au mai calmat, o doamnă stabilită la Ierusalim ne-a povestit cum a făcut lobby pentru 432 telefonînd pe la prieteni și spunîndu-le că trebuie să meargă la cinema să-l vadă. Iar soțul ei, după ce a văzut jocul Anemaria Marinca, a exclamat: „Dumnezeule, am scăpat de timpittele de la Hollywood!”.

» **Deplasare sprijinită de Institutul Cultural Român**



Anamaria Marinca, Iosif Demian și Erika Demian

CUM MI-AM PETRECUT SFÎRȘITUL VERII (ÎN ISRAEL)

Scrisoare către Alex. Leo Șerban

Dragă Leușule, am aflat de la Costel Safirman că atunci cînd ai fost tu cu ICR-ul în Israel, cu ocazia Festivalului de Film de la Ierusalim din iunie, te-ai dus la recepția hotelului, în ziua de Sabbath, să reclami că s-a stricat unul dintre lifțuri. Știu că ți-a plăcut mai mult Tel-Aviv-ul decît Ierusalimul, dar ți-ar fi plăcut să fii acum și tu cu noi. Iată de ce: te-ai fi întîlnit cu Anamaria Marinca, Cristian Mungiu și Hanno Hofer. Ai fi putut, dacă ai fi fost la fel de inspirat ca ei, să faci baie în Mediterana cînd la București era un grad Celsius. Te-ai fi reîntîlnit cu Iosif Demian. E un om foarte drăguț. (Am făcut interviu cu el, o să apară tot aici săptămîna viitoare). Ne-a dat cadouri. Mie mi-a dat un breloc cu specific australian, iar Magdalenei Stanciu de la TVR 2 mușunache de pluș pentru copii ei. Plus multă căldură.

Te-ai fi reîntîlnit apoi cu Costel Safirman, care s-a agitat foarte mult în acest an. Pe lîngă munca lui de la Cinemateca din Ierusalim, a fost curatorul acestei retrospectivă care ține o lună. Timp de doi ani a gîndit-o împreună cu (fosta ta colegă de facultate) Mădăea Axenciuc, dar cînd ea a plecat intertempiv din fruntea ICR Tel-Aviv (împreună cu directorul adjunct), ICR Tel-Aviv a rămas în trei oameni – Claudia Lazăr, Monica Moroșanu și Gabriela Ștefan. Echipajul de trei plus unu ar fi vrut s-o amine pușin, dar vestea că la anul fondurile ICR se reduc cu aproape 50% a făcut obligatorie organizarea retrospectivă în acest an.

Dar a fost bine. Lume multă la filmele lui Cristian Mungiu, *Occident* și *432*, dar și la documentarele lui

Titus Meszaros, Mirel Ilieșiu, Copel Moscu, Ovidiu Bose Paștina și Laurențiu Damian. Oameni care stăteau pînă după miezul nopții pentru sesiunile de întrebări și răspunsuri și care chiar puneau întrebări. (Dar și români emigrați mai de mult care ieșeau din sală după gluma cu Fluocinolonul din *Boogie*.) Toți cei zece români din „delegație” am făcut naveta între Tel-Aviv, Ierusalim și Haifa. Anamaria Marinca a fost cea mai oropsită, dar în ultima seară l-a cunoscut pe Amos Gitai, doar cu cîteva ore înainte să ia avionul spre Londra.

Ți-ar mai fi plăcut la retrospectivă pentru că fiecare proiecție începea cu jurnale de actualități din 1957 pînă în 1974 și te-ai fi distrat la imaginile cu muncitorii de la Săvinești (cred) care au descoperit că pot turna beton și iarna – dacă folosesc apă caldă. Într-o zi am mers cu Anamaria Marinca prin Jaffo, un cartier vechi al Tel-Aviv-ului, și acolo în port era un tîrg, iar un nene (care nu era român) ghici ce vindea? Un exemplar din „Scînteia” din 30 august 1977! Pe o pagină scria că „Tovarășul Nicolae Ceaușescu a reluat convorbirile cu primul ministru al statului Israel”, iar pe prima pagină se spunea că „Este de o importanță vitală pentru zootehnia noastră ca/Toate unitățile agricole să însilozeze în aceste zile cît mai multe furaje!”. (Ți trimit și poza.)

Leușule, e plin de mițe în Tel-Aviv!

Pagină realizată de Iulia Blaga

FRAGMENT INEDIT

Replace all – ultimul roman

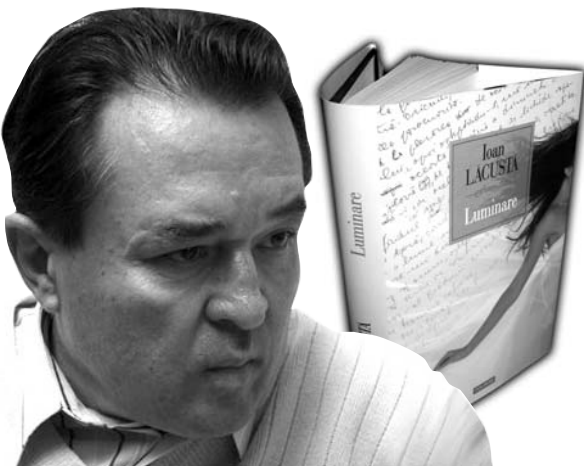
Se spune că, după ce-ți moare tatăl, te apropii și tu de moarte cu vreo doi-trei pași. Mie, astăzi, mi-a murit un prieten. E adevărat, cu vreo 30 de ani mai bătrîn, însă unul care a știut întotdeauna să-și ascundă înțelepciunea în spatele unei discreții pe care i-am înțeleo-o, poate, abia în momentul morții.

„– Bătrîne, obișnuia să spună, eu nu vreau să fiu mare scriitor, aș vrea doar să scriu bine. Eu am scris pînă acum doar ca antrenament (de la *Desant* încoace – n.m., BAS), de astăzi am de gînd să scriu cu adevărat.” E vorba despre omul care mie mi se pare cea mai originală prezență desantistă, scriitorul care apoi s-a retras la „Magazin Istoric”, pentru a scrie, în continuare, o literatură cu totul ruptă de cerințele pieței. A fost, cred, cel mai modest și adevărat scriitor român pe care l-am cunoscut. Nu a avut prea mulți amici, asta realizai de la primul contact, însă era unul dintre cei care-ți rămîneau pe suflet. Cu mine așa s-a întîmplat.

Despre cum a scris Ioan am auzit teorii, de la cele mai timpite pînă la acele necroloage cretine pe care le tot citeșc în ultima vreme („Ioane, de ce scrii la fițuica aici?” „Maestre, am nevoie de bani, de ce oare?”), de la cronicile literare așa-zis obiective la acei saci de plastic utilizați de criticii care nu știu, de această dată, dacă să înjure sau nu...

Pentru mine, Ioan Lăcustă rămîne omul pe care l-am rugat să-mi găsească locul exact al cinematografului de pe Strada Doamnei unde a fost coproprietar Joyce... L-a găsit, domnilor/doamnelor! Îmi place să cred că acum privește un film mut, care-mi sună atît de familiar... cut:

Bogdan-Alexandru Stănescu



„Suplimentul de cultură” publică un fragment din romanul *Replace all*, predă Polirom, ultimul proiect pe care Ioan Lăcustă l-a finalizat. Scriitorul a încetat 15 noiembrie a.c., la vîrsta de 60 de ani. *Replace all* urmează să vadă lumina

I
Joia, între orele zece și douăsprezece, maestrul Tacsil Burtăncureanu (pseudonim literar Radu Fulgerică Jr.), prozatorul orașului, ieșea din casă. Cu pas lenes, juctindu-și bastonul, ca și cum ar fi îndepărtat nevăzute cete de gingănie, parcurea cele câteva sute de metri de la vila sa și pînă la Biblioteca Orașenească. Nu se grăbea, dar nici nu lăsa impresia că merge fără vreo dorință de-a ajunge cît mai grabnic undeva. Cînd se întimpla să-l salute cineva sau chiar vreunul încerca să-l abordeze, maestrul nu-și conținea mersul, dar nici nu grăbea pasul. Doar înclina îngăduitor din cap, făcîndu-i semn aceluia că nu poate, pe moment, să-l asculte, sau să-i adreseze cîteva cuvinte de răspuns la salut.

De altfel, nu prea erau mulți cei dorinți să-l abordeze. Mai toți îl ocoleau, zorînd pasul cînd îl întîlneau. Se temeau parcă să nu fie înghițiți de prozator, pur și simplu devorați dintr-o simplă privire, o ridicare din sprînceana sau dintr-o mișcare mai nervoasă a burții.

Cu mulți ani în urmă, înainte de evenimentele din acel decembrie de primăvară, un important critic din București, după ce stătuse două săptămîni la casa de creație din Băltă, publicase o cronică la cea mai recentă carte a lui Burtăncureanu, *Murmură Balta*, din care nu se putea înțelege dacă îl lauda sau îl termina – era cunoscut stilul uleios al criticului –, doar inducea o persistentă senzație de silă, teamă și nedumerire că astfel de ființe încă mai sînt în libertate sub cerul scump al patriei socialiste, ai cărei cetățeni făceau cumplită foamă și exemplare acte de dăruire Revoluționară, spre a-și achita și ultimile datorii externe. Criticul lansase formularea, devenită în scurt timp marca scriitorului: „Carnasierul bălțit Burtăncureanu”. Încetul cu încetul s-au născut astfel poveștile care stîrneau teamă.

Multă vreme s-a spus că el însuși trimitea în țîrg felurile zvorniri despre posibilele sale fapte, mai ales după evenimentele, cînd o vreme a stat cam ferit. Chiar în seara zilei cînd a fugit Ceaușescu, o echipă de Revoluționari, în uniforme de gărzi patriotice, s-a prezentat la poarta vilei romancierului. Primiseră ordin să facă ordine și la cultura Județeană. Burtăncureanu era reprezentantul cel mai autorizat, el organizînd an de an, încă de la primul Congres al Educației Politice și Culturii Socialiste, din iunie 1976, festivalul „Cîntarea României” pe județ. Mai era și membru permanent în Comisia Națională de organizare a Festivalului.

Pînă să rupă plutonul de revoluționari lanțul cu care era ferecată poarta,

Burtăncureanu a și apărut în ușa vilei. Era cu răposatul episcop Valerian și cu o parte din corul catedralei (și baritonii) după el. Prozatorul ținea cu minile amîndouă vergeaua unui drapel tricolor, cu ciucuri. Era marele steag cu care intrau înaintașii la deschiderea grandioaselor spectacole omagiale de pe stadion sau din sala sporturilor. Sala fusese inaugurată pe 26 mai 1986, ziua în care Ceaușescu deschisese oficial canalul Dunăre-Marea Neagră, al treilea ca mărime din lume, după Suez și Panama.

Cu un gest avîntat, Burtăncureanu desfăcu tricolorul. În locul stemei, o gaură zdrențuită, așa cum văzuse că se dădea întruna la televizor cînd apăreau revoluționarii în fața poporului. Ca la un semn, episcopul ridică și el crucea și prinse a binecuvînta în toate părțile. Coriștii începură să răcească entuziaștii: „Cu noi este Dumnezeu!”. Nu mai apucau să-și modeleze și armonizeze vocile, cu ochii țîntă la puștile de tir și cele câteva automate AKM pe care grupul de revoluționari le țineau îndreptate spre ei. Cîntau zoriți, rugîndu-se doar, dacă cumva Dumnezeu nu urmărea și el revoluția de la București în direct la televizor, să-și îndrepte atenția și spre treptele vilei lui Burtăncureanu, să facă o minune și să-i alunge pe cei cu armele de la poartă.

Revoluționarii fuseseră luați prin surprindere. Conducătorul lor, inginerul Nisip, răcni dintr-o dată: „Băi, ascultă la mine comanda! În genunchi! Biserica aici de față e cu noi! Și cultura e cu noi! Să cîntăm și noi încă o dată slavă lui Dumnezeu că am alungat dictatura! Jos teroriștii!”. A îngenuchiat plutonul. Burtăncureanu a făcut un ușor semn cuiva din spre garaj. Apăru un ins durduliu, cu o lanternă în mînă.

– Vandaxoane, strigă Burtăncureanu. Adă niște luminări de-alea mai groase. Și tricolorele, că avem musafiri.

Peste cîteva clipe veni flăcăiandrul cu un pachet de luminări. Îl urma un ins burtos, cu chica roșcovană, cu părul zbirlit, lucind catraniiu, strălucitor ca aura mișelor negre, de parcă îl unse din belșug cu untură de rechin. Pe piept îi spînzura un gherdan gros, din aur roșiat, de care spînzura un fel de craniu minuscul. Rămăsese tigva aceea mititioacă cu fălcile larg deschise, de parcă s-ar fi topit de ris. Burtăncureanu ducea un braț de stegulețe tricolore din hirtie, cum sînt acelea pe care le poartă demonstrații la defilare. Aveau și acesta cîte o gaură în locul stemei.

Vandaxon a descuiat poarta și a început să împartă luminările. Lua și cîte un steguleț și-l petrecea pe după centiroa-nțele flăcăilor, în dreptul cataramii pătra-

te, cu stema republicii. Altora le înfigea stegulețul sub banderola tricoloră de pe brațe. Unuia, cu o căciulă „Alioșă”, cu urechi mari, clăpăuge, i-a fixat micul tricolor deasupra urechii stîngi. Un corist a aprins lumina episcopului și apoi lumina s-a întins de la unul la altul, ca în noaptea de Inviere.

Se întunecase de-a binelea. Luminile nu se mai aprinseseră pe stradă, cine să le mai poarte de grijă! Emoționat, Burtăncureanu privea ceata revoluționarilor. Îngenuchiți, cu automatele lăsate pe cimentul curții sau sprijinite de poarta metalică, ocroteau în căușul palmelor flăcăruile pale. Corul îi dădea de zor cu alte tropare. „Facem toată liturghia?”, șopti episcopul. Romancierul clătina din cap. Valerian tuși de cîteva ori și cîntarea încetă sugrumată.

„Ridicați-vă, băieții mei”, le făcu semn Burtăncureanu. „Înțeleg pentru ce ați venit la mine. Să mă arestați. Poate aveți ordin chiar să mă și împușcați. Chiar urmăream cu Prea Sfințitul la televizor evenimentele din Capitală. Și-mi spuneam că a sosit momentul ca și la noi în oraș să înceapă o revoluție profundă. Cu dreptatea pe care am înșeptat-o cu toți și cu martiri care se înșeptosacă de gorje paginile istoriei pe care le vom scrie. Fiți bineveniți!”

Ridică minile neputincios, bombîndu-și pieptul. „E datoria voastră sfințită s-o faceți! Mă predați în minile voastre. Viața mea v-o încredințez! Conștiința mea de creator devotat poporului îmi cere să fac asta, chiar acum!” Cobori două trepte, tot cu minile ridicate. Apoi se răzgîndi. Reveni în capul scării. „Dar, oare sînt eu cel mai indicat pentru a fi pedepsit? Eu, care... Nu că mă apăr. Tovarășul inginer Nisip, care v-a mobilizat și vă conduce la victorie, cunoaște mai bine. Dar vă întreb: nu faceți o mare greșală sancționînd arta? Artistul? Cîntărețul istoriei noastre glorioase? Evenimentele sînt în curs de dezvoltare! Istoria lor încă nu s-a scris. Epopeea lor încă nu se cîntă. Dacă uciideți artistul, atunci cine să o mai facă toate acestea, cînd va veni momentul ca viitorimea care se uită acum la voi, așa cum ne uităm noi acum la televizor, s-o ceară? Martirii și eroii cine o să-i preaslăvească?!”

Cobori minile, frecîndu-și-le. Amorțite. Continuu înflăcărat: „Tovarășul Nisip cunoaște cel mai bine. Are un mare martir al democrației chiar la el în familie. L-a adus personal de la Securitate și l-a îngropat creștinește în țărîna sfințită, strămoșească. Răposatul părinte Macovei, vărul Prea Sfințitului Valerian care este alături de noi, i-a făcut toate cele cuvenite la întorcerea în simlul familiei. Precizez că alături de noi este și episcopul

finalizat al lui Ioan Lăcustă

redat de curînd Editurii
retat din viață simbătă,
nina tiparului în scurt timp.

vicar Irineu, nepotul părintelui Macovei, care însă a rămas sus, la episcopie, să se roage și să vegheze cum evoluează evenimentele.”

Se întoarse, cu o abia vizibilă plecăciune, spre Valerian. Îi făcu semn cu ochiul. Continuă, ca și cum i-ar fi vorbit numai episcopului:

„Vă dați seama ce trăim acum? Acum, cînd a sosit momentul să-i cinstim cum se cuvine pe martirii noștri, care s-au jertfit pentru visul lor de a trăi în democrație?! Iată, avem și noi democrație, de-acuma! Arta este cu democrația în județul nostru, vă garantez eu. Avem și cultele cu noi!”

Nisip îl asculta îngîndurat. Îl studia și pe Vandaxon. Băiatul cel mai mare al lui Macatist Brandaburlea-Claxon, dacă avea douăzeci și cinci de ani, părea pătruns de măreția momentului. Se apropiase de un alt tinerel, și-l tot descosea de unde făcuse rost de armă. Semnase pentru ea? O mai dădea înapoi? Ce fel de cartușe au, de război, sau de gargară?

Insul burtos care adusese tricolorele așteptase pînă ce Vandaxon le împărți tuturor revoluționarilor cite un steguleț. Apoi, ca și cum ar fi învîrtit o imaginea manivelă deasupra sa, făcu citeva semne agitate cu mina dreaptă și o zbughi drept în sus, printre crengile înaltului salcîm de la poarta prozatorului. Ca la un semn, becurile de pe stradă începură să lumineze.

Inginerul dădu capul pe spate și rămăsese așa citeva clipe, încercînd să vadă dacă nu cumva burtosul acela țîșnise de se cățarase pe vreo creangă a salcîmului și le făcea de-acolo semne teroristilor cu vreo lanternă. Mai devreme, Dinescu sau Caramitru, sau altcineva, nu mai reținea cine, în vînzoleala care era, anunțase la televizor că s-ar putea să vină elicoptere cu teroriști care să atace revoluția în direct.

Nisip nu zări nimic suspect în salcîm. Pur și simplu burtosul dispăruse. Cobori cu privirea spre revoluționarii săi. Îi cerceta îngîndurat. Îi cunoștea aproape pe toți. Cei mai mulți erau de-ai lui, de la Șoptireanca. Zilieri la silozul de tutun. Cîteva descărcau și la șlepurile din port. Îi privea înduioșat. Băieții, înghețați, săreau de pe un picior pe altul. „În fond, ce-am cu Burtăncureanu...”, își spuse Nisip. „Ce-a făcut și asta? A furat și a mințit și el cît a putut. N-a omorît pe nimeni. Dimpotrivă, a scris niște cărți despre ce-i de p-ai. A slujit județul. Mai aducea și împărțea diplome și medalii la Cîntare. De ce să-ncepem chiar cu el? Mai e și e-



piscopul de față... N-are dect să-l judece ai lui, cînd o aprecia ministerul.”

Înclină din cap ca și cum îl aprobă pe Burtăncureanu. Acesta și prinse gestul din zbor. Izbučni în ris: „Hai, dom' Nisip, zău așa. Stați afară-n gerul ăsta, tremură băieții și-ngheață de foamă! De la prînz în tensiunea de la Revoluție, totuși... De ce de ce nu intrați... S-o găsi o țu-cuță, un vișor să vă-ncațiți. Că ne pregătim de sfințele sărbători ale nașterii domnului nostru Iisus Hristos. Părintele poate confirma. Repetăm chiar programul de colinde pe care îl vom da în Piața Mare. Și p-ormă, mai vedem și noi la te-

levizor ce mai face revoluția la București. Hai, zău, oameni sîntem!”

Intrară în casă. În salon, masa era deja întinsă. Criticul Jan Boldescu-Cărămidă, ca un veritabil șef de sală, îi invită, cu o plecăciune adîncă, să ia loc. Se apropie de inginerul Nisip și-i șopti conspirativ: „Fiți atenți la evenimente, că maestrul Tacsil are gînduri mari cu dumneavoastră. Vin direct de la colonelul Goncea. V-ați prins?”

Cărămidă pocni scurt din degete și, din peretele dinspre bucătărie, apăru un

ins deșirat, cu o față prelungă, mai mult albastră decît neagră, muțată în albastrul închis al apelor coclite. Purta o pălărie de paie de orez, model „Los Paraguayos” în turmeul din vara lui 1963 la Urlați. Ducea, pe o tavă mare, citeva duzini de păhăruțe albastre în care clocotea în aburi un lichid maroniu, vîscos. Cu gesturi largi, stilate, deșiratul se apropie de Nisip și îl imbie să ia un păhăruț. Inginerul îl luă, îl privi curios citeva clipe, apoi îl ridică spre candelabru, răcnind: „Moarte comunistilor! Trăiască revoluția și libertatea noastră!”

CURRICULUM VITAE

Prozator și publicist, Ioan Lăcustă s-a născut pe 15 septembrie, în localitatea Vărfuri, din județul Arad.

A absolvit în 1972 Facultatea de Litere a Universității din București.

A fost membru activ al cenaclului literar „Junimea”, condus de Ovid S. Crohmălniceanu, făcînd parte din grupul de prozatori și poeți „Noii”.

A fost mulți ani redactor de rubrică la revista „Magazin Istoric”.

A debutat cu proză scurtă în antologiile *Proză satirică românească* (1982) și *Desant '83* (1983).

În 1985, Ioan Lăcustă a primit premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din România, în 1990 a primit premiul „Ion Creangă” al Academiei Române, iar în 2007 a primit Premiul pentru Proză al Radio România Cultural pentru volumul *Luminare*. (*Coborîrea în text*) de la Editura Polirom.

» Volume de proză: *Cu ochi blînzi*, Cartea Românească, 1985; *Liniște. Povestiri din viața mea*, Cartea Românească, 1989; *Calendarul de nisip*, Editura Militară, 1989; *În șoaptă*, Cartea Românească, 2001; *Fără Caragiale*, Albatros, 2001; *După vînzare*, Curtea Veche, 2005, *Luminare*. (*Coborîrea în text*), Polirom, 2007.

» Alte volume: *Cartea luminării, versuri*, Editura Rafet, 2001; *1919-1937. Zece alegeri parlamentare. Cine a cîștigat?*, PRO, 1998; *1944-1947. 41 de luni care au schimbat România*, Viitorul Românesc, 1999; *1948-1952, Republica Populară și ROMÂNIA*, Curtea Veche, 2005; *Memorie sau memorialiști. 1859-1918, de la o Unire la alta*, Albatros, 2005; *Timpul iluziilor. Memorialiști. 1919-1939*, Curtea Veche, 2006; *Cenzura veghează*, Curtea Veche, 2007.



SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Cum se predă ștafeta

N-aș fi crezut, n-aș fi crezut că o să ajung aici! Să-mi fac, adică, bilanțul bucuriologic din ultimele trei săptămîni și să văd că de fapt cele mai multe clipe (ore) de jubilație mi le-a adus literatura. Chiar dacă mi-a săltat inima-n piept la o puzderie de telefoane și emailuri de ziua mea, bașca la flori și cadouri, tot bucuriile literaturii au cîștigat meciul cu cele, să le zic, ale vieții. Deși e nedrept să judec așa, cită vreme mare parte din viața mea e făcută din predatul, cititul și scrisul literaturii. Dar hai să zic că acum, mai mult parcă decît ori-cînd, scorul a fost 1-0 pentru Lit. Să iau fazele pe rînd.

Prima a fost la București, cînd a trebuit să mă sfîșii precum Ioan Vodă între marele colocvii al proiectului LIRCO, pus la cale de Centrul „Tudor Vianu” al Literelor bucureștene, și Festivalul de Literatură, cîmp de o echipă Polirom. Recunosc, am stat mai mult printre academici, unde m-am zdrobit să înțeleg ce-i cu globalizarea, canonul, naționalul, regionalul în literatură. Am mai picotit, m-am mai pliticit (dar foarte rar), însă cînd am auzit o tinărecerțatoare descriind ager ce am făcut noi la Timișoara pentru literatura Europei Centrale, m-am înviorat ca după un espresso dublu. Iar cînd seara am descins la clubul mețere, să-i văd pe Attila, György, Filip, Florin, Luci, George, Bogdan, Anca, Oana și pe cîți alții, adunați pentru a treia rundă de vorbiri, mi-a sărit somnul de aștare. Am stat pitulată într-o puzderie de tineri scriitori, critici sau doar simpli cititori, fără să-mi pot lua ochii de la micul Marc Stănescu, de la blugii și bășcheții lui roșii. Stătea cuminte în cărucior, își morfolea biberonul cu ceai și privea în jur curios, concentrat, înțelegător. Asta-i, mi-am zis, nimic nu-i pierdut, toate merg înainte,

mai departe, ca și cum s-ar preda ștafeta.

Tot așa de întremătoare au fost și celelalte faze cu literatura, nouă la număr, în Timișoara. Doar trec prin ele în galop, ca să le reiau cîndva bucată cu bucată. Trei se leagă de ce predau la facultate. Nu-s multe ore, dar după cite un curs la anul II, la master sau la școala doctorală, cînd simt că am stîrnit ceva interes, cînd aud întrebările sau văd emailurile, cînd încep să întrezăresc că din fiecare echipă aș putea scoate măcar doi-trei alergători de cursă lungă, îmi zic că nimic nu s-a pierdut, că ștafeta poate fi predată destul de ușor. Ar mai fi faza 4, despre ce minuni se tot întîmplă în librăria Cărturești de pe Mercy, sub bagheta lui Cosmin Lungu. Cum ar fi lansarea, pe aripile vînturilor, a penultimului op tradus de Șerban Foarță, *Meșteșugul buneii pirțielei*, însoțit de un ceai de chimeni, desene, mimă. Sau faza 5, despre cit de important e pentru mine să stau măcar o dată pe săptămîna de vorbă pe-ndelete cu Alina și Gheo, ca să mă simt un fel de prozator, chiar dacă înghețăm pe coridor sau prin birouri. Sau faza 6, despre cum m-am întîlnit din nou cu Ionuț Bliadar, ajuns într-a XII-a, ca să povestim despre Mircea Nedelciu, înaintea concursului de la Gaudeamus. Sau faza 7, despre cum cenacul studenților din Timișoara, „Pavel Dan”, a împlinit 50 de ani. Sau faza 8, cînd premiile concursului de proză scurtă „Florin Bănescu” au ajuns fără nici o pilă în minile unor tineri care sînt copiii colegilor noștri scriitori. Toate (6,7,8), semn că ștafeta s-a predat deja cu spor. Las la urmă de tot faza 9, despre cum am citit *Zilele Regelui*, ca pe-o bunătațe, ca pe-o alinare și-am înțeles ce rost are cuvîntul *bucuria* din dedicația pe care Filip Florian i-o face lui Luca.

Acești oameni minunați și mașinile lor de război

Nu e lucru ușor să te apuci acum să scrii un roman pe tema *Doppelgänger*-ului, știind că pășești pe calea unor Shelley, Hoffman, Poe sau Dostoievski. Acuma, nici băieții și nici fetele din juriul premiului Nobel nu sînt chiar aberanți în fiecare an: în cazul lui Pamuk cu siguranță n-au dat greș...

Bogdan-Alexandru Stănescu

Micul roman al lui Orhan Pamuk, *Fortăreața albă*, a fost început, mărturisesc chiar autorul, ca o joacă între două romane mari. Rezultatul însă e departe de orice joacă, fie ea și una serioasă. Pe scurt: Pamuk se întoarce la romanul istoric: de data aceasta e vorba despre Imperiul Otoman din secolul al XVII-lea. E vorba e mult spus. Cartea urmărește tensiunea unei relații întinse pe mai bine de cîteva zeci de ani, între doi bărbați identici ca înfățișare. Un tinăr venețian capturat de vasele turcești în drum spre Napoli își exhibă studiile în domeniul astronomiei pentru a capta bunăvoința Pașei și, pînă la urmă, pentru a fi eliberat din lumea a-căia. Numai că talentele sale produc contrariul: va fi vîndut ca sclav unui alt personaj ciudat, Hoga, care-i seamănă leit.

Tradiția *Doppelgänger*-ului spune că cel care-și zărește dublul va muri în curînd. Ceea ce se întîmplă și în povestea de față. Venețianul dispăre în umbra orgolioasă a Hogeii, se topește în ambițiile nemăsurate ale celui ce are să devină șeful astrologilor de pe lângă sultan.

Intențiile celor doi (cei doi care devin, pe măsură ce anii trec, unul singur, o făptură cu două fețe, una diurnă și una nocturnă) sînt, trebuie spus, inițial bune. Încearcă, la începutul relației lor, să demonstreze existența unei planete ce s-ar afla între pămînt și lună (demonstrație care implică înșălăirea unei mașchete uriașe pe care cei doi o duc, demontată, într-o căruță, pînă la curtea Pașei), apoi

proiectele științifice decad într-un ezoterism intim, se transformă din ce în ce mai mult în încercări pseudo-onirice de a modifica realitatea pe măsura fantasmelor. Lucru ce le devine din ce în ce mai la îndemînă pe măsură ce tinărul Sultan capătă încredere în ei.

Hoga devine mai marele astrologilor de la curtea Sultanului, poziție mai curînd periculoasă (nici unul dintre predecesorii săi nu prea murise în patul său, otrava jucînd un rol important) tocmai pentru că introduce în realitatea politică elemente fabuloase.

Hoga trebuie să interpreteze visele

tinărului Pașah, astfel încît deciziile să urmeze un curs din ce în ce mai fabulos. Este momentul în care și proiectele celor două personaje converg într-un scop unic: construcția unei arme care să-i spulbere pe Ceilalți. Ei, Ceilalți, ar putea (prin recurența în text) să orienteze lectura critică într-un sens greșit, cred. Romanul acesta n-are nimic de-a face cu antagonismul Orient/Occident. Arma, învingerea celorlalți, nu sînt decît pași spre cunoaștere. O dorință bolnăvicioasă a lui Hoga de a-i cunoaște pe Ceilalți pînă la identificare.

Romanul se încheie în plină incertitudine

Relația dintre cele două personaje identice se află în centrul romanului: o relație tensionată, amintind pe alocuri de *Doctor Jeckyll și Mister Hyde* sau de *William Wilson* al lui Poe. Sint pagini în care romanul cade chiar înspre *gothic*. Bineînțeles, anul ciuemei este unul dintre acestea: pe burta Hogeii apare o umflătură suspectă, care nu se regăsește pe trupul europeanului.

„M-am uitat și am văzut încă o dată, la lumina crudă a lămpii, cit de mult semănăm. Mi-am amintit că mă coplesise acest sentiment și cînd îl zărisem prima oară, în vreme ce așteptam la ușa lui Sadik Pașa. Atunci văzusem persoana care trebuia să devin eu; acum mă gândeam că și el trebuia să fie ca mine. Amîndoi eram unul! Lucrul acesta îmi părea un adevăr cum nu se poate mai limpede. Aveam parcă mințile legate, eram ca paralizat. Dormic să mă eliberez, am făcut o mișcare ca pentru a pricepe că eu eram eu: mi-am trecut repede mințile prin păr. Dar și el a făcut același lucru; mai mult, o făcea cu măiestrie, fără să strice defel simetria din oglindă. Îmi imita pînă și privirea, poziția capului, groaza pe care nu înduram să o văd în oglinda de la care nu-mi puteam lua ochii, împins de curiozitatea pe care mi-o trezea spaimea. Apoi s-a înveselit, ca un copil care-și scoate prietenul din sîrite, maimuțărîndu-i cuvintele și gesturile. A strigat că urma să murim împreună! Ce neghiobie, m-am gîndit eu. Dar m-am și speriat. A fost cea mai înspăimîntătoare noapte petrecută alături de el.”



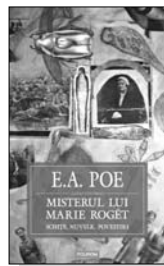
SEMNAL



Vladimir Nabokov, *Ochiul*, traducere din limba engleză și note de Veronica D. Niculescu, colecția „Biblioteca Polirom. Seria de autor «Vladimir Nabokov»”, 160 de pagini, 32.95 lei

„Protagonistul din *Ochiul* pare desprins din paginile lui Gogol sau Dostoievski: un mic-burghez chinat, care încearcă în zadar să-i impresioneze pe membrii mai bine situați ai cercului de emigranți din care face parte. Cu elementele sale de existențialism pre-sartrian și variațiunile pe tema dublului, acest «mic roman», după cum îl numește Nabokov, este una dintre cele mai mari izbînzii ale epicului de la *Benito Cereno* a lui Melville sau *O coardă prea întinsă* a lui Henry James.” (Roy Johnson)

„Relația dintre conștiință și realitate ocupă un loc central în creația lui Nabokov. Conștiința este ceea ce asigură unicitatea individului și conexiunea lui cu realitatea, dar ea este limitată de moarte sau pierderea memoriei, iar *Ochiul* explorează în profunzime aceste limite. Întrucît Smurov, naratorul, caută cu disperare o soluție de evadare dintr-o realitate în care se simte clausturat. Înși, în loc să-și folosească puterea imaginației pentru a conferi propriei existențe culoare și viață, Smurov creează un univers alternativ, uitînd că nu putem păcăli moartea, iar această izolare autoimpusă va face ca realitatea să-i pară cu neputință de îndurată.” (*The International Fiction Review*)



Edgar Allan Poe, *Misterul lui Marie Rogêt. Schițe, nuvele, povestiri*, traducere din limba engleză, note și comentarii de Liviu Cotrău, colecția „Biblioteca Polirom. Clasiци universali”, 592 de pagini, 49.95 lei

Volumul de față, împreună cu *Masca Morții Roșii* (Polirom, 2003), oferă publicului cititor un tablou complet al nuvelisticii autorului american – gen literar care i-a consolidat reputația atît în Statele Unite, cît și peste hotare. Volumul cuprinde, în versuni noi, moderne, celebrele *Cărăbușul de aur*, *Butoiul de Amontillado*, *Pisca neagră*, *Îngropat de viu*, *Scrisoarea furată* etc., alături de numeroase (peste jumătate din cuprinsul volumului) nuvele și povestiri inedite. Pe lângă cîteva din capodoperele gotice ale autorului, sînt incluse cele două nuvele politiste ale lui Poe, avîndu-l ca protagonist pe celebrul detectiv Auguste C. Dupin, precum și povestiri istoricoparodice mai puțin cunoscute (*Viața literară a domnului Bob Cutarică*, *Sistemul doctorului Catran și al profesorului Pană și altele*). Totodată, el pune la dispoziția cititorilor un amplu și util instrumentar critic: un capitol de note și comentarii menite să faciliteze înțelegerea numeroaselor aluzii și referințe istorice și culturale.



VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Slactafur

Un fost student de-al meu, Dinu G., mi-a trimis disertația de master a unui prieten de-al său, Lucian Șchiopu (nume predestinat, oare?), care a scris despre draci. Ei, bine, amigo Lucian inventariază toți termenii prin care Dracul este numit în limba română (auctorele se folosește îndeajuns de cercetările lui V. Bogrea, dar mai scotocește și prin alte surse), iar lista este impresionantă. O citez aici, pentru că am rămas și eu cu gura căscată. De mai bine de jumătate din denumirile Necuratului habar nu aveam.

Pe primul loc se află termenul *Drac* apoi *Satană*, *Diavol*, *Naiba*, *Demon*, *Aghiuță*, *Necuratul*, *Încomoratul*, *Tartor*, *Belzebut*, *Scaraoțchi*, *Michiduță*, *Nichipercea*, *Pirlea*, *Sarsailă*, *Faraon*, *Idol*, *Impelișatul*, *Mititelul*, *Nefărtațu*, *Nevoia*, *Pirdalnicul*, *Proclotelul*, *Pustiul*, *Vicleanul*, *Cel de pe comoară*, *Cel din baltă*, *Ducă-se pe pustii*, *Ucigă-l crucea*, *Bată-l crucea*, *Ucigă-l toaca*, *Mamon*, *Săcretul*, *Șotea*, *Hidache*, *Năpustul*, *Spurc*, *Spurcat*, *Șeitan*, *Șotcă*, *Ucigan*, *Bedă*, *Benga*, *Carcandilă*, *Mutul*, *Pocnetul*, *Sarsan*, *Scaloi*, *Slactafur*, *Împiedicătorul*, *Nepriitorul*, *Păcatul*, *Lucifer*, *Vătaful*, *Bulicheriu*, *Cotilici*, *Desachii*, *Dodielnicu*, *Fesache*, *Găvozditul*, *Goidilă*, *Handrea*, *Hanțu*, *Hanțutul*, *Moflea*, *Manghina*, *Palima*, *Paftaru*, *Sana*, *Chioru*, *Bestrega*, *Budura*, *Fringă*, *Ghitcu*, *Zgaiba*, *Zgimbea*, *Matracuca*, *Veliar*, *Suca*, *Daracu*, *Izicuță*, *Triscatarat*, *Benghisul*, *Hicleanul*, *Antihrist*, *Codică*, *Cornilă*, *Cornea*, *Pedicașul*, *Întunecilă*, *Bălțatul*, *Slutul*, *Șchiopul*, *Neobrăzatul*, *Nelegiuitul*, *Oșinditul*, *Osinda*, *Trăsnitul*, *Tărtărau*, *Talpa*

ladului, *Cel din scorbură*, *Sfintiniță*, *Șchiopică*, *Burghilea*, *Chirică*, *Chirilă*, *Costache*, *Ivănuță*, *Nicodilă*, *Niculuță*, *Făcăduță*, *Bălosul*, *Virlan*, *Hantătar*, *Iuda*, *Horilcă*, *Bată-l Sfințitul*, *Iaca-cui*, *Eosfor*, *S-IT creapă numă* (să-l crape numele).

Oare numai în limba română există atâtea nuanțe sau și alții, printre altele ținuturi, au parte de draci onomastici în puhoi? Slactafur, Bulicheriu, Desachii, Hanțutul, Palima, Bestrega, Triscatarat, Pedicașul, Făcăduță, Horilcă, Eosfor – ce fel de nume sînt acestea?

Îmi zicea cineva, pe blog, că dracul de la noi (de la români) e răsfățat. Dar oare de ce? Și nu cumva și dînsul ne răsfăță pe noi? Iar Andrei Codrescu care o explicație și mai pitorească, zicînd el așa, într-un răsăvot de pe blog: *E-n veritas extraviu dracu' la români! Ar fi studiu interesant să identifice cineva regiunile de unde vin numele și dacă sînt asociate cu o calitate a dracului – Păcatul și Necuratul sînt clare, dar unii vin direct din mitologii precreștine, precum Cel de pe comoară sau Cel din baltă, și alții complex misterioși ca „Handrea” și „Hanțu.” Cred că numărul ăsta copleșitor de denumiri înseamnă că la români nu s-a simplificat dracu precum în Occident, ci și-a păstrat înșușirile arhaice. Foarte interesant și melifluu! Desigur că această bogăție de drăcie l-a atras pe Bram Stoker care l-a sustras numai pe dracul medieval – dragonul. E fenomenal cum, cînd vine vorba de dracu', se-nveselește toată lumea și ceva viu (o vietează?) traversează tot omu'...*

Într-adevăr, cea mai înspăimîntătoare noapte, dar și cel mai înspăimîntător pasaj, un pasaj-cheie pentru descifrarea acestui puzzle creat de Pamuk. Este noaptea în care are loc schimbul simbolic, în care toate granițele psihologice se dărîmă pentru a permite identificarea totală a celor doi.

Trebuie amintite și anamnezele la care-l supune Hogea pe european. Nopti întregi, acesta trebuie să aștearnă pe hîrtie amintiri despre copilăria sa europeană, detaliile nesemnificative care însă umplu acel prim cititor de substanță. Hogea pare să trăiască o adevărată frenezie a intruziunii în istoria personală a celuiălalt. O frenezie însoțită, mai mereu, de scribă și respingere.

Mașinăria de război va fi, în cele din urmă, construită: din descrierea vază, nu poți presupune decît că e un prototanc. Bineînțeles că hoardele de ieniceri și spahii o vor privi cu teamă, ba chiar se vor folosi de ea pentru a săpa poziția

influentă a Hogei. Eșecul mașinării în fața Fortăreței albe va însemna sfîrșitul lui Hogea care, noaptea, îmbrăcat evropenește, va fugi, va dispărea în text, urmînd să-i cedeze locul său Dublului.

Romanul se încheie în plină incertitudine: nu știi cine vorbește... este Hogea sau dublul său european. De fapt, nici nu prea mai contează, atîta timp cît implantul de personalitate a avut deja loc. Finalul cărții este deschis, personajele

pot călători mai departe, într-un text ipotetic, sau pot colinda istoria mai departe. Se spune că Hogea a reușit să păcălească pe toată lumea, odată ajuns în Occident, ba chiar și-a povestit în scris peripețiile în ciudata lume otomană. Nu vom ști niciodată însă dacă Hogea este acel personaj prefăcut ori dublul său ce a reușit în cele din urmă să evadeze.

Orhan Pamuk, *Fortăreața albă*, colecția „Byblos”, Editura Curtea Veche, 2007

» **„Relația dintre cele două personaje identice se află în centrul romanului: o relație tensionată, amintind pe alocuri de Doctor Jeckyll și Mister Hyde sau de William Wilson al lui Poe. Sînt pagini în care romanul cade chiar înspre gothic. Bineînțeles, anul ciumei este unul dintre acestea: pe burta Hogei apare o umflătură suspectă, care nu se regăsește pe trupul europeanului.”**

Moselstrasse (II)

Cu prada familială subîmpărțită în pungi (ghetuțele cu bluzițele, am ieșit victorios în aerul rece al Frankfurtului. Fusese o zi plină și obositoare, care se încheia, iată, cu un triumf domestic.

În plină euforie însă, un mic semn de întrebare a început să-mi roadă buna dispoziție. Oare voi găsi rapid hotelul la care sîntem cazați? Cu eforturi mnemotehnice, reținusem pînă la urmă numele lui. Hotel Ambasador-de-la-romanul-lui-Cochinescu-Ambasadorul. De ce țineam minte numele lui Ioan Mihai Cochinescu și nu pe cel al hotelului la care

stăteam deja de două zile, e greu de explicat. Mîntea unui critic literar are golurile și plinurile ei, carențe de memorie și rezerve inepuizabile de informație ce pare excedentară. Dar iată că nu e.

Din păcate, nu reținusem și numele străzii. Cînd plecam spre tîrg, mă țineam de grup; cînd mă întorceam, la fel. De data aceasta eram singur-singurel, cu trei pungi în mîini și cu dorința fierbinte de a ajunge, în fine, la hotelul odihnei mele.

Și a început nebunia. Toate străzile din zona Gării se terminau – firesc, ar zice un cunoscător al limbii germane – în *strasse*. Care

dintre blestematele de *strasse* era a mea? Și de ce semănau între ele atît de mult? Peste tot, locante indiene și chinezești, case de pariuri pline de tucirui agitați, sex-shop-uri și bordeluri peste care se lăsa înserarea, și multe, nenumărate hoteluri de proximitate. *Ambasadorul* meu nu se vedea pe nicaieri.

Cineva care ar fi contemplat de sus înălțuirea de scene, ar fi avut de ce să rîdă. Un tînar elegant, cu costum și haină de piele, un om serios în înțelesul global al termenului, ducînd niște pungi de la un magazin hipercunoscut, se învîrtea năuc printr-o zonă deocheată, populată de parioli, consumatori, fețițe dulci și travestiți amărui. La prima

vedere, eram cel mai pervers dintre toți. Ce se ascunde în mîntea acestui tip aparent serios care se fîșie de pe o stradă pe alta, căutînd ceva ce, nemulțumit de oferta atît de diversă, nu găsește? Un romancier *doric* ar fi știut însă ce era în sufletul călătorului. Iar în mîntea lui nu mai era decît o idee, obsedantă: să ajungă la hotelul la care stătea, de pe o stradă al cărei nume nu-l cunoștea.

Fir-ar a dracului de *strassel* exclamam din cînd în cînd cu obidă, trecînd bluzițele și getuțele dintr-o mîină în alta și scanînd, pe deasupra capetelor tuturor consumatorilor din zonă, firmele luminate ale hotelurilor. La unele intram și întrebam de Ambasador. Dar auzise cineva de el? Ca

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

într-un film prost, un recepționar gras a început să-și caute un registru pe sub teighea. L-a căutat vreo cinci minute, după care un grup de turiști bezmetici a dat buzna în hotelul lui și l-a zăpăcit și mai mult. Am mulțumit și am plecat, cu o tristețe nesfîrșită, în timp ce recepționarul depășit striga după mine scuze de neînteles. Într-o stare de risu'-plinsu', bătînd labirintul străzilor aoidoma, mă imaginam intrînd într-o locanță, cu bluzițele și getuțele copiilor la piept, și

întreprînd-o pe dansatoare din dansul ei lasciv: „Auzi, cucoană, nu știi cumva pe unde e hotelul Ambasador?”.

Salvarea a venit de la un om serios, singurul om serios din toată mascarada aceea. Un recepționar mai bătrîn, dar încă verde, cu o statură impresionantă și cu un chip pe care se întipăriseră parcă toate lecțiile vieții. El, singurul, auzise de hotelul meu. M-a invitat afară și mi l-a arătat, cu un deget lung și neezitant.

Era la doi pași, pe Moselstrasse.



DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu &
Emil BRUMARU

Fragment la gura de pahar

Veronica D. Niculescu: O imagine care ilustrează minunat începutul anului cultural 2008 la Sibiu: „Ceasornicarul a fugit fără urme. Nu-l mai căutați!”. Totuși, pentru cine insistă, dincolo de geamul aburit se vede că se mai pregătește câte ceva. Important: Silviu Purcărete va monta *Lulu*, după Frank Wedekind. *Lulu* va fi Ofelia Popii, rolul fiind un dar pentru performanța din *Faust*. Iar Andriy Zholdak va regiza ceva după Gogol, încă nu se știe ce. E aburit geamul...

Emil Brumaru: Ceasornicarul a fugit în propriu-i orologiu!

V.D.N.: Să mai spun că merită continuat?... Dar căutat (ceasornicarul) merită?

E.B.: Sper să-l continui... Chiar îmi însemnasem în carnet. Cred că merită!!!

V.D.N.: Da, cîntă... Știți, așful e real. A fugit ceasornicarul. Amuzant e că s-a întors ca să-și certifice fuga. Îl stresa gîndul că îl mai caută cineva. Dar cîți și cite n-au dispărut așa: atelierile de reparat televizoare sau pantofi, au dispărut merceriile și centrele acelea de re-maiat ciorapii, și cite altele... Și odată cu ele, au dispărut mirosuri! La noi în cartier, la Pitești, exista un Pantofar. Așa i se zicea, nu Cizmărie. Ne trimitea mama cu sacoași de pantofi la reparat, trebuia să li se pună fie flecuri noi, fie vreun petec în talpă. Mă duceam, îmi plăcea teribil! De cum intram în holul cimentat, trăgeam tare în piept: mirosul puternic de cremă de ghețe amestecat cu cel de lipici. Apoi arăturile alea, gheboșaii înșirați pe o bancă, cu labe negre, cu vrafuri de pantofi în jurul lor, holbîndu-se la oricine intra. Te-ai fi mirat să articuleze vreun cuvînt. „Mă duc eu, mă duc eu!” Apoi, alte labe uriașe, scriind o chitanță, cu chiu cu vai – și iar îmi plăcea să văd mina greoaie și murdară, ținînd creionul chimic pe hîrtia subțire, gata-gata să o rupă. Nu e singurul caz în care mizeria mă atrăgea irezistibil. Și totuși, de acolo sandalele albe ieșeau tot albe. Poate asta era miracolul.

E.B.: Rețin deocamdată „flecurele” și remaieuzele ce remaiau ciorapi de damă, lungi, goliți de picior, încă purtînd forma cîrni albe în ei: erau ca niște pești lungi și ciudați, ținîți gîngaș în aer... O să revin asupra „farmecului” mizeriei, de fapt a pitorescului din copilărie... Și pofta ta îmbietoare a descrie detaliile.

V.D.N.: Ciorapii erau întinși cu rana deasupra gurii unui pahar. Din veioză bulina de lumină cădea ca pe o masă de operație. Uneori se lucra manual, cu un fel de croșetă specială, fină, alteori o mașinărie zumzăia de-a lungul firului dus, obzbranic, de la gleznă pînă la plus sfînit. Fetele așteptau pe scaun să fie gata ciorapii mamei. Alături lucra ceasornicarul.

E.B.: Ciorapii calzi, întinși cu rana/Deasupra gurii de pahar... Iar ies... versuri!

V.D.N.: Acum chiar am văzut personajul care scoate panglici din gură. Gura de pahar multe mai știe să facă: taie fursecuri în aluat, cerc lîngă cerc. Rămîne în urmă o dantelărie fină.

E.B.: Știu despre tăiatul aluatului pentru prăjituri, cu paharul, de la mama... Era frumos cum intra marginea rotundă a sticlei în aluatul proaspăt... Rămîneau rotocoale... bune de pus la cuptor... Dar, mă rog, ce „personaj” scoate panglici pe gură?

V.D.N.: Da, rotocoale dulci. Dar și dantelăria care rămîne între rotocoale, de luat iar la frămîntat, întins, decupat. Sau o putem folosi exact așa, drept binoclu. Pentru o mulțime de ochi! Trinoclu etc... Cum ce personaj scoate panglici pe gură? Scamatorul. La el m-am gîndit cînd ați spus „Iar ies... versuri!”. Păreați aproape luat prin surprindere, parcă ieșeau panglici. Dar poate mă înșel.

E.B.: De fapt, am o oboseală care se tot adună, se tot adună... și se înmulțește cu singurătatea. Uneori aș vrea și eu să vorbească pereții, să urle...

Judecata de Acum

Polemicele cordiale ale lui Octavian Paler sînt alcătuite din mici eseuri (scrisori, discursuri, dialoguri imaginare) în care autorul abordează diferite teme, fără pretenția de a epuiza vreunul dintre subiecte. Pentru cei care nu cunosc opera lui Paler, această carte, care sintetizează majoritatea formulelor confesive ale scriitorului, este o ocazie deosebită de a lua contact cu gîndirea și filosofia celui care a scris *Apărarea lui Galilei*.

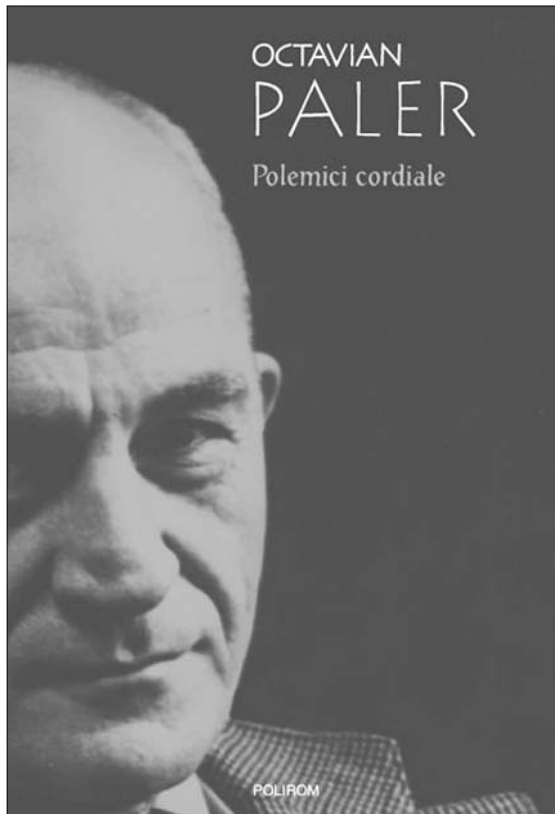
Bogdan Romaniuc

Putem spune că *Polemicele cordiale* reprezintă a doua carte, ca importanță, a lui Octavian Paler, după *Apărarea lui Galilei*. Eseurile din acest volum sînt scrise de un moralist „îndrjit”, de tipul lui Emil Cioran, de un „utopist cordial”. Dialogul – ca terapie, ca evadare din singurătate – ocupă un loc fundamental în opera lui Paler, căci doar prin intermediul lui poate fi scos la iveală adevărul. *Polemicele cordiale* tratează pe larg relația atît de complexă dintre morală și artă.

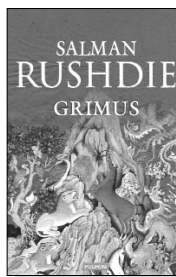
În raportul său complicat cu morală, arta ne apare în același timp morală, amorală și, de cele mai multe ori, imorală, lipsită de seriozitate, de demnitate și de căldură umană. Setembrini, personajul lui Thomas Mann din *Muntele vrăjii*, filosofează pe tema moralității în artă, ajungînd la concluzia că muzica are o dimensiune morală, în sensul că dăruiește o realitate, o valoare și un sens scurgerii timpului pe care îl măsoară: „Muzica trezește timpul, ne trezește la desfătarea cea mai rafinată ce ne-o oferă timpul, ea trezește... și chiar prin aceasta este morală. Arta este morală în măsura în care trezește”, scrie Mann. Dar muzica poate avea efectul unui stupefiant, deci ține de imoralitate. Ea amortește și adoarme, are și o influență diabolică. Muzica cultivă, atunci cînd acționează ca un narcotic, indiferența, inactivitatea și stupiditatea. Arta poate fi și morală, dar și imorală, suspectă de lucruri nedemne. Atunci cînd face elogiu morții, arta este în totalitate imorală, fiindcă „moartea ca act spiritual de sine stătător este o formă foarte imorală, a cărei putere de atracție este extrem de puternică și fără îndoială că pentru spiritul uman ar fi cea mai groaznică răscăiere dacă ar încerca să simpatizeze cu ea”. Toate personajele lui Thomas Mann, mai ales spiritele artistice, simpatizează cu moartea, își scot palaria în fața ei în semn de mare respect, fiindcă pentru aceste personaje „este mai moral să te pierzi” decît să te conserve.

Scriitorul se judecă
întotdeauna mai întîi
pe sine

Octavian Paler a fost și el un spirit angajat, orgolios, gata să moară pentru o idee



SALMAN RUSHDIE » GRIMUS



Nemuritorii

Bogdan Romaniuc

Grimus este romanul de debut al controversatului Salman Rushdie, autorul *Versetelor satanice*. Rushdie a scris acest roman cu gîndul la premiul decernat în fiecare an de către editorul Victor Gollanz, pentru literatura science-fiction. Chiar dacă nu a cîștigat distincția, cartea

a fost totuși publicată de celebra editură londoneză, fără a înregistra totuși vânzări foarte mari. *Grimus* povestește aventurile lui Vultur-în-Zbor, un amerindian nemuritor, „un om obosit” așa cum îl numește autorul, în vîrstă de 440 de ani, care ajunge după mai multe aventuri pe o insulă misterioasă, numită Calf, unde speră să descopere secretul îmbătrînirii. Vultur-în-Zbor a devenit nemuritor după ce a băut un lichid ciudat, pe care i-l-a dat sora sa. Ajuns în Calf, el face tot posibilul pentru a îmbătrîni. În capitala insulei, în orașul K., Vultur-în-Zbor îl întîlnește pe

Centrul Național al Dansului

suntem aici

Bd. Nicolae Bălcescu 2
București
Tel.: + 40 (21) 318 86 76
office@cndb.ro
www.cndb.ro

Centrul Național al Dansului

cafe deko

alternativ

morală. Adevărul, singurătatea, libertatea și moartea sînt teme fundamentale ale operei sale. Dialogul despre prudență, despre iubire și adevăr din *Apărarea lui Galilei* continuă și în *Polemici cordiale*. Scriitorul nu-i judecă doar pe alții, el se judecă întotdeauna mai întîi pe sine. În procesul pe care și l-a intitulat în *Polemici cordiale*, Paler pare a fi și procuror, și avocat al apărării. Ce este autorul *Polemicilor* dacă nu un mare judecător moral? Ce este literatura, dacă nu „proces”, „o parte a Judecării de Acum? Singura Judecată posibilă. Pentru că Judecata de Apoi, născută din speranța de dreptate, n-a făcut decît să renunțe cu totul la ea. Se va face dreptate la Judecata de Apoi, s-au consolat uneori cei nedreptați, din nevoia de a spera că nedreptatea care li s-a făcut nu va rămîne eternă și că măcar după moartea lor va fi reparată. Dar, astfel, ei renunțau să se mai bată pentru dreptatea lor. Și, în vreme ce lăseau astfel nedreptatea să triumfe nestingherită, amăgindu-se că va veni o dreptate ulterioară, definitivă, cei în favoarea cărora se întîmplă totdeauna asta puteau șopti ironic: «Bine, bine, așteptați. Nu ne deranjați acum». Căci ei au nevoie de Dumnezeu nu pentru mai tîrziu, pentru Judecata de Apoi, ci pentru Nejudecata de Acum. Literatura este una din formele în care omul își intenționează proces, lui și condiții sale”. Totuși, spune Paler, în acest proces complicat, scriitorul nu este nici judecător („ar fi un orgoliu prea mare”), nici procuror (un scriitor nu trebuie să se considere „director de conștiință”), nici avocat, nici martor, și nici măcar greșier. Scriitorul este, la fel ca Oedip sau ca Joseph K., protagonistul din *Procesul* lui Kafka, „unul dintre cei judecați”.



Cordialitatea nu este o opțiune, ci o „pedeapsă”

De ce „polemici cordiale”? De ce această „ciudată împerechere de vorbe”, cum o numește chiar autorul? Cordialitatea, explică Paler, nu este o opțiune, ci o „pedeapsă”: „Sînt condamnat la cordialitate. Nu mi-o asum nici ca pe o virtute, nici ca pe o rușine, ci ca pe un păcat originar. Ca pe o pedeapsă. Mi-o voi duce ca pe o cruce, ca pe un rău incurabil, ca un blestem, știind că nu pot altfel”. O meditație intrinsecă cu privire la condiția artistului, despre istoria devenirii sale, despre împlinirea și evoluția sa de la inocență la vinovăție.

Drumul destinului potrivit al artistului pornește din „valea nevinovăției” și ajunge pe cele mai neospitaliere înălțimi.

Viața unui mare artist alcătuiește mereu o unitate organică, cu toate manifestările ei, juste și false. Eroarea, vina rămîn totuși ca mărturie ale unor mari căutări, care fac parte din evoluția artistului, din procesul devenirii sale. Singurătatea și suferința contribuie la devenirea artistului și la desăvîrșirea operei sale: „...dacă se rupe de lume, artistul vorbește în pustiu. Dacă n-are curajul să rămîna de loc singur, nu va mai avea ce spune. Și astfel, el descoperă la un moment dat că nici nu-și aparține complet [...] În fapt, singurătatea unui artist este totdeauna contradictorie, pentru că el se retrage în singurătate nu pentru a tăcea. Și, cu cît e mai singur, cu atît e mai însetat să o spună cuiva, contestîndu-și singurătatea chiar prin faptul că o mărturisește. Con-

cluzia, mi se pare, că se impune: acolo unde singurătatea eșuează, triumfă arta [...] Și poate că singurătatea unui artist e mai mult un mod de a arde decît un mod de a trăi”. Nietzsche vorbește chiar despre o „artă a însingurării”. Izolarea îl ajută pe artist să dobîndească o anumită limpezire și „netezire sufletească”, dar și remediile proprii boli. Izolarea este percepută ca singura posibilitate de a dobîndi o autonomie interioară, atît de necesară artistului în vederea creației sale. Singurătatea și izolarea devin pentru el un mod de a trăi.

Octavian Paler, *Polemici cordiale*, Seria de autor „Octavian Paler”, Editura Polirom, 2008, 42.95 lei

Grimus. El distruge toate mijloacele de transport care făceau legătura cu alte locuri și conduce insula către pierzanie: „...Vultur-in-Zbor era relativ blind și bun, dar în curînd avea să fie răspunzător pentru un număr mare de morți”.

Grimus este un „basm modern”, cu numeroase referințe culturale. Acțiunea acestui prim roman al lui Salman Rushdie se desfășoară într-o atmosferă ireală, care este anunțată chiar de motto-ul din începutul cărții, un citat din T.S. Eliot: „Du-

te, du-te, spuse pasărea. Omenirea/Nu suportă prea multă realitate”. Este o lume bîntuită de viețuți nemuritoare, în care suflete pierdute orbecăiesc într-un fel de noapte fără sfîrșit. Vultur-in-Zbor îi anunță pe toți exilații și rătăciții care vor popula mai tîrziu opera lui Rushdie.

Grimus devine astfel un adevărat manual al exilatului „perfect”, mereu în căutarea propriilor origini. Vietate marină, cameleon, priînt al păsărilor și chiar albatros, acest

personaj multiform este purtător al unor valori umane de necontestat. Grimus apare abia în a treia parte a romanului și este un personaj caracterizat de o stranie dualitate. Odată cu el se dispărea întreaga insulă Calf.

Traducere din limba engleză și note de Daniela Rogobete, colecția „Biblioteca Polirom. Seria de autor «Salman Rushdie»”, Editura Polirom, 2008, 39.95 lei

Radio România Muzical
vine la Târgul Gaudeamus

Vă așteptăm la standul nostru de la etajul 4.50 pentru a oferi un cadou muzical celor dragi.

19-23 noiembrie, orele 11-20

Detalii pe muzical.srr.ro



Radio România Muzical

se aude în FM (97,6 și 104,8) pe satelit și live online muzical.srr.ro

Espresso
cu Ioan Budura și Radu Croitoru
luni-vineri de la 7.15

Radio România Cultural
cultural.srr.ro

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA



în fiecare vineri, de la 20.00

cu George Onofrei și Anca Baraboi



COSTIN
GRIGORAȘ

» Dumitru Ungureanu: „Creierul îi fierbe continuu și, pe lângă poeme, produce texte rockeristice, toate cu idei. Nu există formație cât de cât ascultabilă față de care Costin Grigoraș să nu aibă vreo idee”.



ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

O carte foarte originală

Acum cîțiva ani o editură extrem de prestigioasă publica un *Dicționar pop-rock-folk, sau cam așa ceva*. Titlul era precisă imi este necunoscută, fiindcă n-am cumpărat volumul respectiv. Cum aș fi dat o sumă oarecare pe un lucru de mîntuială? Aproximația informațională, lipsa criteriilor, redactarea neglijentă stăteau la baza înșăilării cu ștaif. Articole extrem de critice și aplicate la obiect au publicat atunci oameni competenți, precum Cristian Teodosiu. Nu știu și nu m-a interesat dacă „autorii” în culpă au preluat corecțiile în vreo ediție nouă. Exemplul acestora de „cum nu se face”, comercializat de-o firmă de la care nu te-ai fi așteptat la asemenea rateu, n-a descurajat pe alții să facă lucruri serioase. Ioan Big a muncit mai bine de 3 ani la *Povestea Rolling Stones*. Emil Răducanu a trudit vreo 10 culegînd material pentru *Virtele rockului*. Mimo Obradov a spart vreo 7-8 pentru *Istorie & Story Rock*. Radu Lupașcu adună mereu chitariști *Pe urmele lui Hendrix*. Iar Sorin Dorneanu, Ștefan Neagu și FSU strîng de-o viață pagini uitate pentru istoria monumentală a rockului adevărat...

Costin Grigoraș este un poet cu trei plachete la activ, despre care nu s-a scris prea mult. Discreția naturală, conjugată cu o anumită stare de frondă în discuțiile de club, plus privirea critică i-au atras faima de original, de țifnos, de tip cu o-pinii contrare majorității. Omul are figură bonomă, merge lent și calcă fără atenție la pavaj, poartă ochelari și părul (încărunțit, dar întreg) pieptănat precis. Cred că atîrnă 100 de kilograme, ceea ce-l face impunător și greoi. Creierul îi fierbe continuu și, pe lângă poeme, produce texte rockeristice, toate cu idei. Nu există formație cât de cât ascultabilă față de care Costin Grigoraș să nu aibă vreo idee. Una împotriva restului convivilor de la mesele inghesuite din Blues Café, unde se adună... Dar cine se adună acolo vom povesti altădată.

Grigoraș a tipărit, în urmă cu patru ani, la Editura Editrex, un tom masiv, de 624 de pagini, format 35 x 17, pe două coloane, corp de literă 8. Titlul e provocator: *Fața văzută și nevăzută a muzicii*. Subtitlul definește aria selectată: Stardoom-ul rock blues heavy-metal prog new-wave fusion grunge pop psychedelic



new-age country punk soul folk glam industrial jazz electronic funk rap hard-rock dance și, desigur, world music! Ca să cuprindă toate aceste subdomenii, lui Grigoraș i-au fost alături destui prieteni, față de care își exprimă gratitudinea. Volumul impresionează, în primul rînd prin amploare, apoi prin originalitatea aserțiunilor despre toate aceste curente și numele ilustrative. Poetul-rocker adoptă ca deviză o remarcă a lui Boris Vian, care spunea că masele dau totdeauna greș, iar indivizii au întotdeauna dreptate. Umorul nu lipsește fișelor puse în ordine alfabetică. Bine ar fi fost să fie chiar mai mult umor, pentru că excesul de originalitate într-o lucrare de tip dicționar nu este chiar laudabil.

Or, în acest volum cu pretenții exhaustive, Costin Grigoraș excelează prin formulări abrazive despre tot ce-a fost și este însemnat în mișcarea pop-rock. Unele formule plac, altele sînt perfect inutile sau iritante. Dreptul autorului-ascultător să opineze nu-l contestă nimeni. Ca să aibă și credibilitate, condiția minimă e să nu comită greșeli de informație. (Nu mai spun că greșelile de corectură sînt cu desăvîrșire interzise, acuratețea datelor fiind condiția numărului unu a dicționarilor. De aceea a și eșuat cel pomenit la începutul articolului.) Lui Grigoraș îi scapă destule greșeli. Departe de a scădea valoarea cărții, ele se înscriu parcă într-un program poetic. Pentru că această lucrare (ce nu e totuși dicționar!) mizează pe asumarea unei opinii originale, nu exacte. Iar argumentele sînt utilizate după posibilități.

Asta garantează deliciu de lectură postmodernă!

DESPRE ENESCU ÎNTR-O CARTE RARĂ:

„David Oistrach“ de Yakov Soroker

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga



În anul centenarului David Oistrach am căutat, firește, o biografie a violonistului într-o limbă de circulație internațională. După cîteva căutări simple am realizat că, practic, nu există decît una singură și că este vorba de o carte rară. Autorul ei*, Yakov Soroker, s-a născut, cum sugerează numele, în Basarabia

interbelică. Ulterior a devenit elevul lui David Oistrach la Conservatorul de la Moscova și, cu timpul, unul dintre prietenii săi. Soroker a scris numeroase lucrări de muzicologie și istoria muzicii, monografia sa despre David Oistrach avînd șansa de a fi publicată în limba engleză, în Israel, unde autorul a imigrat în 1976.

Am reușit să-mi procur dintr-un anticariat unul din rarele exemplare ale cărții aflate în circulație și am constatat cu plăcere, controlînd indexul, că numele lui George Enescu este printre cele mai frecvent citate, dacă nu chiar cu cele mai multe intrări. Desigur, vorbitor de limbă română și sensibil la lucrurile românești, Soroker a fost atras în mod special de personalitatea lui Enescu, pe care l-a și întîlnit la Moscova, în trecere, și despre care a publicat chiar un articol („Întîlniri cu George Enescu”).

David Oistrach l-a întîlnit prima oară pe Enescu în cursul deplasării lui la București, în 1945. Ulterior, fiecare episod al întîlnirilor cu Enescu este rememorat de Oistrach în însemnările sale autobiografice, din care Soroker citează copios. În 1946 „Enescu a dat reprezentanții ca violonist, ca dirijor și ca pianist. În sala Cealakovski, el a interpretat *Sonata în si bemol major* de Mozart și *Sonata* lui [César

Franck cu Lev Oborin, iar cu mine a cîntat, el la pian, *Sonata în do minor* de Grieg. Audiența a cerut un bis. Enescu m-a întrebat: «Ce vrei să cîntăm, o mișcare din *Sonata* de Mozart?» Și am cîntat-o, fără ca nimănui să-i treacă prin cap că nu o repetasem împreună niciodată!”.

Oistrach, care nu a fost un interpret dedicat al lui Bach, evocă în altă parte felul aparte în care era cîntat de Enescu: „În ultimii lui ani, Enescu a înregistrat toate sonatele și partitele pentru vioară de Bach. Această lucrare monumentală reflectă puternic individualitatea sa și, nu o dată, tratamentul neconvențional al stilului lui Bach. Un detaliu tipic: Enescu redă Almandele în tempi rapizi, restaurîndu-le prototipului lor original dansant. Uneori, el dă soluții originale problemelor polifonice. A fost printre primii care s-au întors fără ezitare la surse, introducînd unele lecturi și versiuni diferite față de edițiile stabilite. Albumul lui Enescu, al

Sonator și Partitelor, este un manual miraculos al stilului lui Bach, lăsînd loc, firește, pentru individualitatea artistică a interpretului. Bach al lui Enescu este Bach-ul său, la fel de natural ca și cel al lui Casals și cu mult mai de preț decît Bach-ul «corect» al unor interpreți, al căror tratament îl face pe Bach să-și piardă calitățile distincte”.

Yakov Soroker este de părere că prietenia legată între Enescu și Oistrach avea la bază influența puternică a personalității artistice unice a lui Enescu. Întîlnirea lor bucurăseană, la 19 martie 1945, s-a materializat într-o interpretare a concertului de vioară de Cealakovski cu Enescu la pupitrul orchestrei filarmonice. Cei doi vor cînta apoi, în aprilie 1946 la Moscova, dublul concert de vioară de Bach. Soroker a fost unul din martorii acestei a doua întîlniri, pe care o evocă într-o măsură cu emoție. Enescu a făcut cu acel prilej o vizită de curtoazie directorului Conservatorului, Dmitri Șebalin, o ocazie pentru a-i auzi pe cei mai buni studenți violoniști ai momentului, Leonid Kogan și Yulian Sitkovetsky. Apoi, nouă dintre elevii clasei lui Oistrach, între care și Soroker, au interpretat o fugă pentru nouă vioari, lucrare a unui compozitor sovietic. „În imaginația mea – scrie Soroker – îl văd clar pe marele Enescu: figura lui cu spatele curbat, extrem de palid, cu fața uscată ca un pergament, îmbrăcat după moda veche într-un costum de alpaca lucitoare, cu pantofii butonați... A ascultat cu atenție, dar cu un aer de detașare; gîndurile îi erau evidente în altă parte. După reprezentăția abia dacă a spus ceva (în discuția care a urmat în spatele scenei explicația a fost: «să nu ofensez sensibilitatea nimănui»); iar după stringerea rituală a mîinilor, a plecat: retras în el însuși, în propria lume, închisă celorlalți...”

*Yakov Soroker, *David Oistrach*. Jerusalem, Lexicon Publishing House, 1982. 183 p.



David Oistrach



Lucrare de Slinkachu

O poveste

DISPLAY

Diana SOARE



Ce au în comun un melc, guma de mestecat, zidurile din Italia și cafeaua cu lapte? Nimic altceva decât o dimineață leneșă, în care îți vine să te cuibărești sub șaluri și să-ți ascuți gîndurile, cu mintea hoinărind departe, într-o lume așezată sub semnul lui *ce-ar fi dacă...*

Așadar, ce-ar fi dacă fiecare dimineață leneșă ar începe cu o cafea cu lapte în care s-ar desena subtil galaxii, flori, zimbete, spirale halucinante sau stmburi de ciocolată? Ochi mari, neîncredători în minune, și o strîngere de inimă pe drumul ceștii către buze: opera de artă se va topi ca în vis, lăsînd în urmă doar o spumă dulce.

În sine un meșteșug greu de stăpînit, latte art implică minuire abile de ibric, lapte încălzit la temperaturi precise, stenciluri, sirop de ciocolată, ace fine și multă imaginație. Sammy Lin, Vince Piccolo, Haruhiro Nozoki sau Alexei Karmenov nu expun în galerii sofisticate, ci în cafele din întreaga lume, unde diminețile leneșe, pariez mult mai frumos decît în bucătăria proprie.

Și ce-ar fi dacă, după o înghițitură zdravănă de flutur lichid dulce-amărui, diminețile leneșe ar continua cu plimbări lungi pe străduțe întortocheate, cu trotuare înguste, bolte de piatră și ziduri petecite cu... piese de Lego? Cărămizi minuscule de plastic viu colorat, așezate

atenț, una cîte una, ca un plastru de jucărie peste rîmile timpului.

Ideea îi aparține artistului german Jan Vormann, care a lucrat la astfel de proiecte în Bocchignano (Italia) și Tel-Aviv (Israel). „La început m-am temut că va fi un proces complicat, doar că piesele mai mari s-au potrivit perfect cu cele mai mici, astfel încît nu a trebuit să folosesc adeziv. Oricum nu cred că ar fi aderat la structura poroasă a zidului... Așa că «reparațiile» nu vor dura o veșnicie, avînd în vedere efectele eroziunii și ale apei asupra zidurilor. Dar nu-i nimic. Îmi place ideea de temporaritate.”

Cu puțină imaginație, în diminețile leneșe am putea repara cu piese Lego gropile din asfalt, cuiburile de rîndunică, fațadele clădirilor, castelele de nisip și vesele năruite. Ce-ar fi dacă apoi, oboșiți, am scotoici prin buzunare după un pătrat misterios și dulce îmbrăcat în hirtie colorată – o gumă cu aromă de pepene galben, pe care să o mestecăm încet, apăsînd, privind lumea printr-un balon elastic și roz?

Am vedea, probabil, căprioare, urși, arici, rinoceri și broaște. Pantofi Chanel. Chipuri stranii. Arme inofensive și crocodili. Toate – opere semnate de Maurizio Savini, artistul italian ce realizează sculpturi din fibră de sticlă și gumă roz de mestecat. Scheletul dur este mai întîi îmbrăcat în „carnea” parfumată în care miimile vor scrijelii ludic detalii anatomice, grimase, riduri, buzunare, unghii, pene, nasturi și dinți.

Gîndul că ai putea mușca ștrîngărește dintr-un exponat în toil vernisajului trebuie să fie dintre cele mai

vesele pe care le poți avea într-o dimineață leneșă în care ai oboșit petecind ziduri cu piese Lego...



Ce-ar fi dacă ne-am odihni gîndurile dintr-o astfel de dimineață pe o bancă dintr-un parc urban, prin care se plimbă melci împodobite cu graffiti? Cochilii pictate, taguri minuscule, pas leneș, lipicios și sidefat. Moluște care habar n-au că au primit amenzi pentru „parcarea interzisă” sub o frunză udă sau că li s-a zugrăvit garsoniera plîmbată cîtinel în spinare. Melci-portativ, melci-vitrină, melci-zîmbet.

Și un artist cu nume de desen animat: Slinkachu, un londonez de 28 de ani care s-a gîndit să trimită graffiti-urile la o plimbare lungă. „Nici un melc nu a fost rănit în acest proiect. Doar i s-a vandalizat locuința”, anunță sugubăt, neuitînd să precizeze că a folosit vopsea non-toxică.

Așa se termină toate diminețile leneșe: pe o bancă, într-un parc urban, unde vesele se nasc din spuma unui cappuccino, se întăresc cu piese Lego, se sculptează frumos în gumă roz de mestecat și pleacă apoi la plimbare ascunse în cochilia unui melc. Fiindcă uneori se poate.



Lucrare de Maurizio Savini

VOI N-AȚI ÎNTREBAT
fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI



D-ale lui nenea Stelică

Acum ceva timp am realizat un **imm electoral pentru Cristian Adomniței**. Sincer, nu mă așteptam ca toată lumea să ne simpatizeze pentru asta, însă un moșuleț m-a cucerit prin răutatea lui sinceră și tipică. La inițiativa (sau să-i zic instigarea?) unei conife reporter, vajnicul apărător al valorilor lingvistice românești, acest dom' Pruteanu din Zvorîștea și-a dezlănțuit artileria asupra umilei noastre munci artistice (fapt care probabil l-a epuizat și l-a făcut să doarmă trei ceasuri la prînz). Domeniul dînsului de activitate include cuvinte de o complexitate ce mă depășește, așa că-i dau cu copy/paste: Stelian Dumistrăcel, profesor dr. la Departamentul de Jurnalistică și Științele Comunicării din cadrul Universității „Al.I. Cuza” de departament la Institutul „A. Philippide”.

Întrucît această rubrică este citită de simpatizanți și, sper eu, ascultători ai fenomenului Fără Zahăr, vă las să vă delectați cu următoarele rînduri.

„Formația aleasă pentru captarea ascultătorilor-electori este de un anumit gust, pe care unii l-ar califica drept îndoielnic: haz pueril și distorsionare lingvistică deficitară ca registru. Clasa de reprezentări a produțiilor acestei formații este a

pretrecăreților fără limite, a scandalagilor ce se vor simpatice, pentru care proxenetismul nu este exclus. Imaginația lipsește. Punctul forte ar putea fi descoperit în parodia destul de stîngace. Un cîntec orchestreată, cu accente bufone, motive din *Capra cu trei iezi*, iar altul apelează, ca punct de plecare, la versuri din Eminescu – reflexe, s-ar părea, de contestație școlară, necoaptă, firește. Un loc comun îl reprezintă vulgaritatea abia mascată, teribilismele puerile, de gurguloi ce se vor simpatice și cîntă pentru confracți, provocîndu-i, din postura celor care nu-și refuză nimic, de la masacrele și mutilările fizice ale imaginilor din clipiri, de factură pur golănească, fără inutile subtilități. Se scotează – și se obțin! – efecte de excitare (?) prin găsirea rimei pentru pesmetu' în termenul numind o instalație din camera de baie!”, a declarat profesor Stelian Dumistrăcel. În ceea ce privește limbajul, Stelian Dumistrăcel a explicat că „în cîntecele respective nu există nici o conformare de nivel lingvistic, ce ar putea contura o atmosferă. Într-unul, de exemplu, cățaua moldovenească se învecinează cu pronunția literară zice. Se cultivă un moldovenism de bilci, ceea ce exclude actul artistic propriu-zis”.

Suplimentul
de CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”.
Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu
„Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună
cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266,
tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/
214111

Colectiv editorial: Emilia Chiscop,
Florin Lăzărescu,
Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumaru, Ruxandra Cesereanu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu,

Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskensay, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michaelov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias.

Carticatură: Lucian Amari (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția de Iași: Diana Soare

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruță,
Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel.
0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel.
0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agențiu Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Citiții din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri Newsln » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

» **Iulia Blaga: „Realizat după două cărți ale lui John Bayley, care a fost mulți ani soțul, susținătorul și fanul suprem al lui Iris Murdoch, filmul făcut în urmă cu șapte ani are un mare atu. Eyre alege să combine realitatea tristă cu secvențe din trecut”.**



ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILII

Motive

Există o sumedenie de motive pentru care nu se poate să nu-l iubești pe **Prévert**. Poate pentru că s-a săturat de școală la 15 ani, s-a împrietenit la toamnă în timpul staagiului militar cu Yves Tanguy și a locuit câțiva ani în Montparnasse, pe celebra rue de Château, nr. 54 (unde s-au desenat și scris primele *cadavres exquis* și unde suprarealismul și-a visat începuturile). Sau pentru că, săturat până peste cap de aerele lui Breton, a contribuit caustic la pamfletul *Un cadavre*, ori pentru că a zis că-i place stînga din cauză că trimite cu gîndul la stîngăcie și lucruri neîndeminatice. Sau pentru bretonul lui de la 20 de ani, pentru ochii mari, bluzele mari-nărești și aerul mucalită. Pentru amicitia cu Marcel Carné și filmele pe care le-au făcut împreună (*Le Quai des brumes*, *Les Visiteurs du soir* sau *Les enfants du paradis*), pentru replica minunată „Ne dites pas non, vous avez souri” („Nu spuneți nu, ați zîmbit”) și pentru figurația din *Atalante* al lui Jean Vigo sau *L'âge d'or* al lui Buñuel. Pentru că a publicat prima carte de poeme la 46 de ani și-apoi orice copil care s-a îndeletnicit cu franceza a învățat „Pour faire le portrait d'un oiseau” sau „Notre Père qui êtes aux cieux”. Pentru că scria „spre plăcerea multora și enervarea citorva”. Sau poate pentru că fără el n-am mai fi avut *Les feuilles mortes*, *The falling leaves* și cele 600 de variante ale lui, pentru că monsieur Jacques era bun prieten cu pisicile (negre, vârgate, dar mai ales maidaneze) și cu fotografiile, de la Brassai la Doisneau, Izis și Willy Ronis. Prieteniiile astea, la fel ca cele cu Picasso sau Miró, au dat multe volume de „corespondențe” între text și imagine. Pentru că a scris cărți pentru copii. Pentru că a făcut colaje deșănțate (preferatul meu e autoportretul „En mênine”). Pentru că a fost cel mai de încredere complice al Parisului, iar Parisul îi întoarce acum favoarea, organizînd în sălile primăriei prima expoziție pariziană dedicată scriitorului. Fotografii de la 1900, manuscrise, interviuri, cîntece, fragmente de film – de văzut pînă în ultima zi din februarie 2009. Oare în care februarie o să facă și primăria Bucureștilor o expoziție despre scriitorii ei? Va fi an bisect?

ISSN 1584-8272



9 771584 827000 206

Cum îi spune neamțului care mi-a rătăcit papucii? Aa, Alzheimer!

Nu cred că am văzut pînă acum un film care să fie oglinda perfectă a modului insidios și implacabil prin care Alzheimerul distruge mintea unui om. (Poate și pentru că nici medicina nu știe exact ce se întîmplă.) Alzheimerul este una dintre cele mai îngrozitoare boli – ca toate bolile care îți afectează judecata –, dar e mai îngrozitoare decît altele pentru că permite, în neantul care încet-încet acoperă mintea, (tot mai) scurte momente de luciditate. Este ca nimicul din cartea & filmul *Poveste fără sfîrșit* – o zonă gri pe care de fapt nu poți s-o descrii printr-o culoare sau prin altă calitate și care înaintea fără a putea fi oprită. Creierul moare încet. Legăturile dintre lucruri dispar.

Și amintirile la fel? Richard Eyre îndrăznește să sugereze în filmul său, *Iris*, că ar fi posibil ca amintirile să nu dispară de tot în spatele cortinei „de nimic” ce izolează tot mai mult persoana respectivă de realitate. Realizat după două cărți ale lui John Bayley, care a fost mulți ani soțul, susținătorul și fanul suprem al lui Iris Murdoch, filmul făcut în urmă cu șapte ani are un mare atu. Eyre alege să combine realitatea tristă – doi oameni în vîrstă, tot mai neputincioși și care se înțeleg tot mai greu (din pricina bolii) – cu secvențe din trecut. Cele două planuri se agață unul de altul uneori prin elemente foarte simple, cum ar fi un autovehicul în mișcare. Racordul se face și pe alt plan, pentru că nu știi cu exactitate dacă momentele din trecut sînt flashback-uri comandate de regizor, independente de voinea personajelor, sau rememorări care traversează mintea scriitorilor – și care poate nici ele nu sînt chemate, ci îi spală ca un val conștient tot mai nivelat. De fapt, această a doua posibilitate dă farmec filmului și îi permite să investigheze cu mijloace proprii mintea omenească și felul în care ea lucrează. Poate fi cinematograful mai eficient decît un tomograful? Pe

FILM

Iulia BLAGA



un anumit nivel, poate că da. Filmul, folosind asocierile, poate înainta din aproape în aproape, instinctiv spre acel teritoriu cenușiu care se definește tocmai prin asocieri și legături. Filmul este la fel de creativ pe cit e și creierul.

Cuvintele dispar unul cite unul ca și cînd n-ar fi existat

Sînt cîteva secvențe în film în care asocierile (libere sau nu) dintre elemente din trecut și elemente din prezent te fac să crezi că Richard Eyre a fost interesat nu doar de viața lui Iris Murdoch și de relația ei cu John Bayley, dar și de felul în care filmul poate cerceta tragedia unui om care pierde legătura cu realitatea deoarece cuvintele dispar unul cite unul ca și cînd n-ar fi existat. Lumea lui interioară se surpă.



Iris, 2001. Regia: Richard Eyre. Cu: Judi Dench, Jim Broadbent, Kate Winslet, Hugh Bonneville

Traseul cuplului Murdoch-Bayley n-a fost rozaliu și eteric vreme de 40 de ani. John Bayley a avut mereu senzația că, deși o cunoștea cel mai bine pe soția sa, aceasta păstrase mereu o zonă interioară în care accesul era interzis. Nu era felul ei independent de a fi, faptul că pînă să se căsătorească cu John Bayley se vedea și cu alți bărbați ci, într-o anumită măsură, tocmai condiția sa de scriitoare. Este, oricum, o prostie să crezi că poți cunoaște mintea cuiva în totalitate. Dragostea nu poate lumina toate coltoanele. „Nici măcar eu nu mă cunosc. Cum poți pretinde că mă cunoști?” – își spun uneori oamenii. John Bailey a trăit toată viața rupt între dragostea împărțită față de femeia de lîngă el și frustrarea că n-o poate avea cu totul – adică cu tot cu minte. Iar această sfișiere a devenit și mai dureroasă cînd, atînsă de Alzheimer, femeia deșteaptă de lîngă el

a început să-și piardă din duritate, din consistență, roasă de vînturile sărute ale neantului – și care, mai mult ca niciodată, nu putea împărtași această experiență. Nici ea n-avea instrumentele necesare pentru a o prinde de aripioare și cerceta.

Iar filmul devine pînă la urmă un mijloc de a marca ruptura iremediabilă dintre cele două lumi și încercarea disperată de a crede că iubirea mai poate arunca o punte.

Unul dintre cele mai cumplite coșmaruri pe care le poți avea este să visezi că sfîrșitul lumii nu înseamnă cataclisme naturale sau provocate de om, ci simplul procedeu prin care cuvintele își schimbă sensul și încep să denumescă altceva. Astfel, piramida e dinamită de la bază. Nu e teroare mai mare.

Un vechi amic

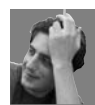
În jurul clădirii de la fostul meu serviciu să tot fi fost vreo douăzeci de cîini, dar nu ei erau adevărata problemă. Ei doar mă lătrau, îmi serveau porția de adrenalină necesară pentru o nouă zi de lucru. Rația s-a dublat cînd pe holul de la intrare s-a aciuat la un moment dat un hibrid între vulpe și șobolan, un chihuahua nedefinit, pe care colegii îl numeau, cu entuziasm, cîine. La început nu prea știam dacă pot să îndrăznesc și eu o asemenea categorisire, pentru că nu prea apucam să-l văd ca lumea. Stătea pitit în coltoane numai de el știute, scotea

un gîjiit de tebecist și, deodată, mă trezeam apucat de încălțări (mai sus nu putea ajunge). Apoi dispărea săgeată, în neant. I-am dus de mincare, dar nu ieșea decît cînd nu eram atent. M-am gîndit un timp că-i posibil să se fi evaporat. Sau poate că vreun șobolan mai tupeist s-a prins că un intrus i-a călcat teritoriul și a pus chihuahua boschetară pe fugă. Pe de altă parte, era posibil să fi intrat în hibernare, urmînd să iasă primăvara, odată cu ghiociei.

Apoi, după cîteva săptămîni, a reapărut din neant. Am început și eu să devin mai îngăduitor, să înțeleg

de ce unii dintre colegii mei se hazardau să-i spună cîine. Am descoperit că e capabil de o imensă afecțiune, de nebănuit pe vremea cînd rînjea pofcios la bocancii mei. Odată acceptat în cercul lui de cunoștințe, pur și simplu sărea de bucurie cînd mă vedea, se izbea cu capul de picioarele mele, făcea tumbesolnicitate etc. La scurt timp a început să-mi facă vizite, la etaj. Urca scările și mă aștepta la ușă, mă însoțea prin clădire, dînd dintr-un ciot de coadă.

Trebuia să-l mai împing cu piciorul prin crăpături, pe sub scări, să pretind că nu-l cunosc, cînd era vreun om prin preajmă, ca să nu mă fac de cacao. Se comporta de parcă ar fi fost al meu. Oricum, era cea mai



TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

simpatică – și urîtă în același timp – creatură pe care am văzut-o vreodată. Mi-a trebuit tupeu, nu glumă, pentru a-mi învinge teama că, dacă îl mîngui, mi-am luat de la el ciumă sau lepră. Am învins-o. Mi-a devenit cu atît mai simpatic cu cît vorbeam aproape zilnic cu cîte o persoană terorizată de mușcătura lui (avea în palmares un prof universitar, vreo doi confi și cîțiva doctoranzi din aștia mai timizi). Dar el, sâracul, nu era capabil de așa ceva. La cum arăta, ar fi rămas fără

dinți, ca albina fără ac, în urma unui atac mai hotărît. De altfel, din acest motiv, cred că nici nu risca să mînînce. Nu-mi vine altă idee de hrană pe care să și-o permită decît supă cu paiul. Cred că trăia doar forța cîmpului său bioenergetic, dintr-o aură, cînd neagră, cînd roz.

În fine, am trecut zilele acestea pe la fostul meu serviciu și am avut surpriza să văd că, în ciuda soartei potrivnice, vechiul meu amic a supraviețuit. Ca să nu mai spun de șocul că m-a și recunoscut.